Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411-ЙИЛ, ЗУЛ-ҲИЖЖА, 29-КУН. ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ САРАТОН, 23-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 12 июль, жума, 132-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин. Сотувда 10 тийин.

Советлар ҳокимиятни қўлга олаётганда

ИШОНЧНИ ҚОЗОНМОҚ КЕРАК

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТ СОВЕТИНИНГ РАИСИ, ВИЛОЯТ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ КОТИБИ ЭРКИН ТУРСУНОВ «ХАЛҚ СЎЗИ» МУХБИРИ САВОЛЛАРИГА ЖАВОБ БЕРАДИ

— Маълумки, республика Компартияси бугун ҳам мавқеини йўқотгани йўқ. Ҳокимиятни бошқаришда партия ташкилотларига кўпроқ ўрин бериш керакми ёки депутатларгами! Доимий комиссиялар фаолиятини ошириш зарурми! Агар йўқ демасангиз, суҳбатимизни ана шу чирсиллаб турган муаммога ойдинлик киритишдан бошласак.

— «Ҳокимият — Советларга!» шиори нуқтаи назаридан ҳокимиятни бошқаришда депутатларнинг ҳақ-ҳуқуқини тиклаш ва фаолиятини кучайтириш зарурлиги ўз-ўзидан маълум. Лекин буни партия фаолиятига қарама-қарши қўйиш мутлақо ярамайди. Депутатлар ва доимий комиссиялар ўз мавқеи ҳамда ҳуқуқлари даражасида, партия ташкилотлари эса ўз бурчлари доирасида фаолият кўрсатадилар. Бу депутатлар мақомида ҳам, Компартия дастурида ҳам ифодасини топган.

Тўғри, биз неча ўн йиллар давомида партия ташкилоти ҳокимлигига ўрганган ва кўниккан эдик. Энди давр бошқа, одамлар бошқа. Вазият кун сайин ўзгармоқда. Москвадаги айрим ўртоқлар айтганидек, бизлар фақат қўл кўтариб-туширувчилар эмасмиз. Телевизор орқали Ўзбекистон халқ депутатларининг сессиялардаги тортишувларини кўрган бўлсангиз керак. Вилоятимиздаги йиғинлар ҳам ана шу тарзда кечмоқда ва албатта, бу мутлақо табиий бир ҳол. Коммунистик партия эса ҳозирги расман кўппартиялилик шароитида бошқа жамоат ташкилотлари қатори ҳокимият органларида аксарият ўрин олиш учун ҳаракат қилади.

— Билишимизча, вилоят кенгашининг 150 депутатидан 132 нафари Компартия аъзоси экан...

— Фикрингиз тушунарли. Ҳозир Компартия энг катта сиёсий куч, шундай экан, у ўз мавқеи учун курашаверади. Бошқа партия ва жамоат ташкилотларига йўл очилган, марҳамат, қўлларидан келса, ўз кучларини кўрсатсинлар. Қолаверса, халққа етакчилик қилиш, уни бошқариш осон эмас. Референдум арафасида айрим «партия»ларнинг аъзолари Тошкентдан вилоятимизга келиб, Октябрь ва Зомин районларида бўлдилар, аҳоли орасида ташвиқот олиб бордилар. Баъзилар ўйлашганидек, йўлларига темир тўсиқ қўймадик, аммо ўз навбатида аҳолига биз ҳам ўз сўзимизни айтдик. Натижа маълум: халқ бизни қўллаб-қувватлади. Янгиланган Иттифоқ учун 97 фоиз аҳоли овоз берди. Баъзи бир нохолис ниятли кишилар Қўйтошда нимагадир эришишга уриниб кўрдилар. Аммо биз у ерда ҳам ҳеч кимнинг қўлини орқасига қайириб, милицияга топширмадик. Шароит шундай: умид ташвиқот, тарғибот ва унинг натижасидан. Ҳозир халқни нима билан ўзингга оғдиришинг мумкин, деган савол келиб чиқади. Бу саволга жавоб бериш учун хусусан Ўзбекистондаги сиёсий-иқтисодий ҳолатни бошқа минтақалар билан солиштирайлик. Албатта, хулоса бизнинг фойдамизга хизмат қилади. Демак, Ўзбекистон Компартияси унинг Олий Кенгашдаги вакиллари яхши ишлаяптилар.

— Ҳар қалай «Эрк», «Бирлик» вакиллари: «Биз эркин ишлашимиз учун шароит йўқ»,— демоқдалар...

— Мен сизга вилоятдаги шароитни айтдимку! Қолаверса, шикоят қилишни эмас ишлашни ўрганиш керак. Тузукроқ ҳаракат дастури тузиш ва амалда қандайдир ишларни амалга ошириш зарур. Токи халқ сенинг ортингдан эргашсин, халқни эргаштириш учун эса биринчи навбатда иқтисодий масалаларни ҳал қилиш лозим. Ўшанда сиёсий масалага йўл очилади. Ҳамиша шундай бўлиб келган. В. И. Ленин ҳам «деҳқонларга ерни фақат большевикларгина бера олади», деган, халқни шунга ишонтирган ва ортидан эргаштирган эди. Шунинг учун унинг партияси курашда ғолиб чиқди. Ваъда қай даражада бажарилиши бошқа масала, албатта. Биз ҳам ҳозир вилоят совети раёсати мажлисларида ана шундай иқтисодий муаммоларни ҳал этиш учун курашаяпмиз. Одамларнинг қорнини тўйдириб, устбошини бут қилиш, ана ундан кейингина қулоғига гап қуйиш, бу ёққа юр, деб етаклаш керак. Биз ҳар бир йиғинда аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашни биринчи даражали масала қилиб қўяяпмиз. Президентимизнинг бу борадаги қарори Дўстлик районида қандай бажарилаётганини раёсат мажлисида кўриб чиқдик. Ҳар бир оиланинг ўз сигири, қўйи, товуғи бўлсин. У гўшт, сут, тухум ва бошқа маҳсулотлар билан аввало ўзини ўзи таъминласин. Ортганини сотсин. Ҳисобот бўйича ўтган йили аҳолига хашак, ширали озуқа, ғалла, омихта ем, кунжара сотиш режаси ошириб бажарилган. Ошириб бажардик, дея кўкракка уриш қонимизга сингиб кетган. Баъзан сўрагинг келади: Хўп, режани ошириб бажарибсиз, лекин ўша ем, ўша хашак кимларга сотилди: ўзича даладан бирор нарса олиб келолмайдиган, ёрдамга муҳтож, битта сигирини боқолмай ўтирган болажон оилагами ёки?.. Биз аҳолига арзон нархларда сигир, қўй, товуқ сотишни йўлга қўйдик. Айрим жойларда бу сигирларни хўжаликларнинг бош иқтисодчилари, бош ҳисобчилари ва бошқа бош... лар харид қилиб олишаяпти. Илгари номаъқулчиликка партия ташкилотлари тегишли баҳо берардилар. Аммо ҳозир уларнинг ҳаракат доираси чекланган. Қишлоқ ва район советлари эса ҳайрон. Ҳокимият қўлида, кескин ҳаракат қилиши керак, лекин у кескин сўз айта олмаяпти. Имоним комил: ҳар бир хўжаликда битта сигирни бозордан сотиб олишга қурби етмайдиган ўнлаб оилалар бор. Сигир, ем-хашак ана ўшаларга сотилсин.

— Демак, яқин орада бозорда гўштнинг нархи арзонлашаркан-да!

— Биз ана шунга эришиш учун курашаяпмиз.

— Демократия ҳақида кўп гапирилаяпти. Эркинлик йўқ дейишаяпти...

— Қаерда бор экан ўша эркинлик? Ҳар қандай демократия ҳам бошқарилади, маълум бир кучлар, маълум бир партиялар томонидан. АҚШда ҳам, Японияда ҳам, Англияда ҳам. Минг йиллар давомида халқ бошқариб келинган ва шундай бўлиб қолади. Бир мисол: ярим йил индамай қўйгандик, сиз айтган бозор гўштининг нархи 20 сўмдан ошиб кетди. Эркинликнинг, демократиянинг ҳам чегараси бор, ахир! Кейин биз масъул кишиларни чақирдик, бозор гўштининг нархи 10—11 сўмдан ошмасин, дедик. Уч-тўртта қассоб норозидир балки, аммо аҳоли хурсанд.

Хуллас, халқни Компартиями, «Эрк»ми, «Бирлик»ми, ким бошқарганда ҳам — аввало, одамларнинг иқтисодий аҳволини ҳал қилиш керак. Афсуски, мен ҳозир бошқа партияларнинг ҳаракатида ҳам, дастурида ҳам ана шу муаммоларни ҳал қилиш йўл-йўриғини, лоақал уринишни кўрмаяпман.

— Вилоятда депутат гуруҳлар ташкил этилганидан хабарим бор. Лекин шахсан мен уларнинг амалий фаолиятини сезмаяпман. Бу депутатларнинг интилишларига монанд тузилмаганидан эмасмикан!

— Уларнинг амалий фаолиятини кўриш учун сиз кўпроқ биз билан бўлинг, бир-иккита гуруҳнинг ишини ўрганинг, ўшанда, ишончим комилки, фикрингиз мутлақо ўзгаради. Тўғри, хўжакўрсинга тузилганлари ҳам йўқ эмасдир, иш бор жойда камчилик бор... Биздаги 330 дан ортиқ депутат гуруҳлари бирдай ишлаяпти десак албатта ёлғон гапирган бўламиз. Лекин, улар қандай ишлаяпти? Кимнинг фойдасига фаолият юритаяпти! Мана бу муаммоларни ўрганиса арзийди. Баъзан гуруҳлар фаолияти гуруҳбозликка айланиб кетмаяптими? Бизда партиявий гуруҳлар бор, комиссиялар бор. Улар ўз манфаатлари учун курашадилар, бу табиий. Бунда ҳеч қандай номутаносиблик йўқ. Яна маҳаллалар, хўжаликлар, ташкилотларда қишлоқ, шаҳар, район, вилоят кенгаши депутатлари борки, улардан гуруҳлар тузилиб, бир жойнинг барча муаммоларини биргаликда, ҳамжиҳатликда, маслаҳатлашиб ҳал қилиш режалаштирилган. Уларнинг кўпчилиги ҳозир самарали ишлаяпти. Қаерда гуруҳ хўжакўрсинга тузилган бўлса, ўша ерда ижтимоий-иқтисодий ҳаёт дарз кетаяпти.

Бизга энг кўп шикоят, аризалар Ғаллаорол районидан тушади. Маълум бўлишича, моллар сонини кўпайтиринглар, уларни ем-хашак билан таъминланглар, халқнинг қорни тўқ бўлсин, деб турилган бир пайтда бу районда қорамоллар сони 295 бош камайиб кетган. Демак, сут, сариёғ, гўшт ҳам озаядими? Хўжаликлар бу молларнинг маълум қисмини аҳолига сотсинларми ёки ўз камомадларини тўлдирсинми? Оқибатда норозиликлар келиб чиқади, шикоятлар туша бошлайди. Қўйтош қўрғонида худди шундай бўлган, уларнинг арз-додига районда ҳеч ким қулоқ солмаган. Билсак, ҳаммаси ўша қўрғоннинг ўзида ҳал бўладиган масалалар: гўшт тақсимотида адолатсизликка йўл қўйилган, коннинг ёрдамчи хўжалиги даромадидан маълум кишиларгина манфаат кўрганлар, магазинларда моллар бекитиқча сотилган. Ортиқча ишчи кучлари мавжуд. Ваҳоланки одамларни иш билан банд этиш учун Қўйтошда барча имкониятлар бор. Фақат уларни тартиб билан йўлга қўя билиш керак. Масалан, ўта қимматбаҳо мармар, мармар кукуни, воллостанит маъдани бор, уларни қайта ишлаш цехларини қуриш зарур. То биз бориб, шундай цехларни қуринглар, барча ёрдамни берайлик, демагунимизча, райондагилар ҳеч нарса қилмай қараб ўтираверишди. Бундай бўлиши керак эмас-да! Ҳозир халқни тинчитиш, қорнини тўйдириш, иш билан таъминлашга қаратилган ҳар бир тадбир қўллаб-қувватланади. Қўйтошликлар: экологик аҳволимиз ёмонлашди, булоқларимиз қуриб, заҳарланиб бораяпти, аҳволни тузатиш учун арча экайлик, дейишди. Жуда яхши таклиф, аммо арчани уларга биз бориб экиб бермаймиз-ку! Бунга айрим раҳбарларимиз йўл беришмаяпти, дейишди. Алмаштирдик. Бошқа ташкилий ишларни йўлга қўйдик. Вилоят кенгаши раёсатининг аъзоси Ислом Хушиев ана шу ишлар битгунча ўн беш кун ўша ерда ўтирди. Ҳолбуки, бунинг бари қўрғон ва район советлари аъзолари эплай оладиган ишлар эди.

Кейин барча районларнинг раҳбарларини, фаолларни йиғдик-да, Ғаллаорол район раҳбарияти ишини муҳокамага қўйдик, токи бу бошқаларга ўрнак бўлсин, майда муаммолар ўз жойида ҳал этилсин, деган мақсадда.

— Эркин ака, шундай дейсиз-у, баъзан тақсимотда район раҳбарларининг ўзлари ижтимоий адолатсизликка йўл қўяяпти-да.

— Шундай ҳоллар йўқ эмас, биз буни инкор этмаймиз. Балки иложи борича уларни излаб, топиб, пайини қирқаяпмиз, токи халқ бизнинг тўғри йўлдан бораётганимизга ишонсин. Масалан, ҳозир енгил машина муаммоси жуда кескин. Битта енгил машина адолатсизлик билан бошқа бировга бериб юборилса, кўпчилик аҳоли бирдан қўзғалаяпти. Бахмалда «Волга-ГАЗ-24»ни шу тахлит сотиб юборишган экан. Натижада район раҳбарларига нисбатан қатъий чоралар кўришга мажбур бўлдик.

— Мен ҳам ўша воқеадан сўнг икки марта Бахмалда бўлдим. Район ижроия комитетининг янги раиси Абдулаким Ҳожимуродовнинг айтишича, илгари районда «Нушкент» деган хўжалик бўлиб, у тугатилган экан. Энди ўша ерлик аҳоли яна хўжаликни қайта тиклашни талаб қилиб чиқибди. Район раҳбарлари бориб: «Бўпти, хўжаликни тиклаймиз, аммо ҳозирги иқтисодий шароитда ҳатто бошқарув маҳкамаси тузсак, қарзга ботиб қолмасмикинсизлар! Шунинг учун ҳамма далага чиқиб ишласин. Хўжаликка фақат директор, ҳисобчи ва битта кассирдан иборат аппарат тузамиз», дейишибди. Аммо хўжалик тузишни талаб қилаётган ўндан ортиқ кишининг орасидан далада ишламоқчи бўлган биронта одам чиқмапти. Барига амал керак: бири инженер, иккинчиси механик, учинчиси агроном... бўлмоқчи экан.

— Шундай, далада кетмон чопадиган деҳқон ҳеч қачон жанжал қилмайди. Унинг бунга вақти йўқ. Умуман ҳозир янги хўжалик тузиш, ҳудуд талашиш кўпайиб кетди. Имоним комилки, бундай талабномалар орқасида амалпарастлар турибди. Ўйлашимча, бу ҳам ўткинчи. Вақти келади, одамлар ҳаммасини тушуниб етадилар ва уларнинг орқасидан эргашмай қўядилар.

— Хуллас, бахмаллик раҳбарлар ўз сўзларида туриб олибдилар. Айтганларидай, хўжаликда ихчамгина бошқарув идораси тузилишига розилик берилибди. Менимча: бундай тажрибаларни оммалаштириш керак.

— Буни ўйлаб кўрса арзийди. Умуман бизнинг барча соҳаларимизда ҳам бошқарувчилар сони ҳаддан зиёд кўп. Чўпон кўпайса, қўй ҳаром ўлади, деган гап бор. Яқинда Пахтакор районидаги Ҳайдарбек Абдужабборов номли узумчилик совхозига бордик: етти йиллик токзорлар чангалзор бўлиб ётибди, на қирқилган, на ишлов берилган. Ҳолбуки, бизда минглаб ишсизлар бор. Ҳа, бизда чўпон кўп, амал талашувчи кўп, ишсизлар ҳам етарли, токзорни тартибга соладиган деҳқон қўли эса ғоят тақчил.

Қайси район раҳбари билан гаплашманг, пахтани экиб бўлдик, ғўзани биринчи ишловдан чиқардик, пахта планини бажардик, дейди нуқул. Гўё районда бундан бошқа муаммо йўқдай. Ахир Ғаллаоролда 6,5 минг нафар ишсиз бор. Бошқа районларда ҳам аҳвол бундан яхши эмас. Миллатлараро муносабатларни ҳам ёдда тутиш лозим. Қайноқ муаммолар анчагина. Биз район раҳбарларини ана шу масалалар ҳақида кўпроқ ўйлашга ундаяпмиз. Пахта ўз йўлига! Уни деҳқоннинг ўзига қўйиб бериш керак. Деҳқон қачон чигит экишни, ҳосилни қачон йиғиб олишни жуда яхши билади. Унинг тепасида халачўл ушлаб турадиган пайтлар аллақачон ўтиб қолган. Бу йил аввал пахта билан банд бўлган беш минг гектар ерга сабзавот, ғалла экинлари экишни мўлжаллаган эдик. Хўжаликлар эса ўша майдонларга биздан яшириб, яна чигит экмоқчи бўлишди. Негаки, ўрганиб қолишган — харидор тайин, бошқа экинларга қараганда даромади яхши. Биз уларга тушунтирдик: бировга ишонадиган вақт эмас ҳозир. Ҳатто эртага ун ҳам келмай қолиши мумкин. Шуни назарда тутиб, ҳар бир хўжалик ўз аҳолисини таъминлайдиган даражада буғдой эксин, дедик ва бунга эришдик ҳам.

— Сиз миллатлараро масалалар ҳақида тўхталган эдингиз. Шу маънода баъзан Москва матбуотида гўёки қувғин бўлаётган руслар ҳақида ташвишланиб ёзишади. Бу бор гапми!

— Юз фоиз ишонч билан айтаман, бизнинг вилоятда бундай гап бўлмаган, бўлмайди ҳам. Рост, шу мавзуда гаплар чиққанди бир пайтлар. Муаммони алоҳида ўрганиб, раёсат мажлисида муҳокама қилдик. Бизда энг мураккаб район — Мирзачўл. Бу ерда қирқдан ортиқ миллат вакили яшайди. Ўтган йил давомида шу райондан 1082 киши чиқиб кетибди. Кетганлар асосан турмушга чиққан қизлар. Ўқишга, армияга кетган ёшлар ва ҳоказо. Ҳеч ким ҳеч кимни ҳайдамаган. Барча миллатлар бўйича шу районга кўчиб келганлар эса кўчиб кетганлардан кўп экан.

Умуман миллатлараро масалаларни қоғозда ҳал қилиб бўлмайди. Токи ўзбек қозоқнинг, қозоқ руснинг, рус тожикнинг маъракасида қатнашиб, азасида бел боғлашиб, тўйида хизмат қилиб турсагина бир-биримизга ҳурмат, эътибор ортаверади. Ахир, бизда азал-азалдан шундай бўлиб келган. Миллат ажратиш бўлмаган. Амир Темур ҳам Турон давлати чегараларини барча келувчилар учун очиб қўйган экан! Чунки юрт гавжум бўлсин, деган. Кимки, ўзбеклар бошқаларни ҳайдаяпти, деса, у ё ёлғончи, ё туҳматчи.

— Суҳбатимизда танқид кўпайиб кетмадимикан!

— Танқид ва ўз-ўзини танқид, ундан тегишли хулосалар чиқариш кундалик турмушда одатий ҳол бўлиши лозим. Шу маънода биз ўз камчиликларимизни ўзимиз очаяпмиз. Уларни биргаликда бартараф этиш йўлларини қидираяпмиз ва топаяпмиз ҳам. Қолаверса, танқид — бировнинг бурнини уриб қонатиш, шарманда қилиш, ишдан бўшатиш дегани эмас. Умуман, нега биз ўзимизни ўзимиз мақташимиз керак экан?

— Сиз марҳум партия ва давлат арбоби — Шароф Рашидов юртида раҳбарсиз. Негадир у кишининг тупроғи совумаяпти. Ҳамон турли гап-сўзлар давом этаяпти. Таомилда эса ўлганнинг ортидан ёмон гап айтмайдилар. Шу борада сизнинг фикрингиз!

— Шароф Рашидовнинг халқ олдидаги хизматлари хусусида биз билан сиз гапирсак-гапирмасак, бутун эл билади. Бу масалада менинг фикримга келсак, вақти-фурсати етиб, у кишининг қадр-қиммати, албатта, ўз ўрнига қўйилади. Ҳозир маҳаллий жамоатчилик талабига биноан Жиззах шаҳар ип йигирув фабрикаси, Жиззах район «Москва» жамоа хўжалиги ҳудудидаги марказий кўча Шароф Рашидов номи билан аталмоқда.

Суҳбатдош Абулқосим МАМАРАСУЛОВ.

Парламент янгиликлари

ИШ КЎП, УЛГУРИШ КЕРАК

Соғлиқни сақлаш, хотин-қизлар ишлари, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш комитетининг учинчи уч ойлик учун тузилган тадбирлар режасида жуда кўп муҳим ва кенг кўламли вазифалар қайд этилган. «Ўзбекистон ССРда соғлиқни сақлаш тўғрисида», «Ўзбекистон ССРда давлат-санитария назорати тўғрисида», «Ўзбекистон ССРда жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида»ги каби қатор қонун лойиҳаларини тайёрлаш бўйича ишчи гуруҳларининг мажлисларини ўтказиш, комитет аъзолари томонидан енгил саноат корхоналарида аёлларнинг меҳнат шароити, уларнинг саломатлигини муҳофаза қилиш ва дам олиши қандай йўлга қўйилганлигини ўрганиб хулосалаш ана шулар жумласидандир. Шунингдек, тадбирларда СССР Олий Кенгаши иттифоқдош республикаларнинг тегишли комитетлари билан алоқани кучайтириш ва ўзаро тажриба алмашиб туриш ҳам кўзда тутилган.

— Кейинги пайтда, — дейди комитет раиси Ҳалима Усмонова, — республика Президентининг қатор муҳим Фармонлари эълон қилинди, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши хотин-қизларнинг аҳволини яхшилашга қаратилган қарор қабул қилган эди. Бу муҳим ҳужжатларда белгиланган вазифалар жойларда бекаму кўст бажарилаяптими? Ана шу ишларга кўмаклашиш учун халқ депутатлари ва тегишли мутахассислар ёрдамида текширишлар ўтказишни ҳам мўлжаллаб турибмиз.

ОНА ТАБИАТНИ ЭЪЗОЗЛАЙЛИК

Тошкент шаҳрида табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари қандай амалга оширилмоқда? Экология ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш комитетининг ана шу масала кўриб чиқилган мажлисида бу борадаги аҳвол атрофлича муҳокама қилинди. Тўғри, сўнгги йилларда бу мақсад учун сарфланадиган маблағлар кўпайиб бораяпти. Шаҳарни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш бўйича қилинган кўпгина ишлар эътиборга сазовор. Аммо шаҳарда экологик вазиятни танг ҳолатдан олиб чиқиш учун бу асло етарли эмас. Саноат корхоналарида чиқиндисиз технология секинлик билан жорий этилмоқда. Маънавий эскирган машина ва ускуналардан фойдаланиш давом этаётир. Саломатлик учун зарарли модда чиқараётган манбаларнинг ярмига яқини чанг-газ тозалагич ускуналари билан жиҳозланмаганлиги ташвишли ҳолдир. Оқибатда ер ости сувларининг заҳарли моддалар билан ифлосланиши кузатилмоқда. Заҳарли чиқиндилар қандай сақланаётганлиги эса етарли назорат этилмаяпти.

Мажлис қарорида халқ депутатлари Тошкент шаҳар ва район советлари ҳамда ижроия комитетларининг шу масала бўйича қабул қилган қарорлари ижросини таъминлашга эътиборни кучайтириш кераклиги таъкидланди. 1992 йилдан бошлаб атроф муҳитини ифлослантирганлик учун ҳақ тўлашни жорий этиш лозимлиги кўрсатиб ўтилди. Республика Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси ва бир қатор вазирликларга ушбу масалада тегишли ёрдам кўрсатиш тавсия этилди.

ЙЎЛГА ЭЪТИБОР— ЭЛГА ЭЪТИБОР

Транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва информатика комитети «Ўзбекистон ССР Автомобиль йўллари ҳақида»ги қонун лойиҳаси устида олиб борилаётган ишни ниҳоясига етказди. Республика Ички ишлар вазирлиги, унинг олий мактаби мутахассислари ёрдамида тайёрланган лойиҳа ҳадемай умумхалқ муҳокамасига қўйилади. Кейинги пайтда йўлларимизнинг аҳволи кўпам яхшиланмаётгани, ундан фойдаланишда масъулиятсизлик, ҳатто ўзбошимчалик ҳоллари юз бераётгани маълум. Натижада транспорт қатнови мураккаблашмоқда, халқ хўжалиги юкларини ташишда қўшимча қийинчиликлар туғилаётир. Кўчаларни созлаш учун кўплаб ортиқча маблағ сарфланмоқда. Ушбу қонун лойиҳасида йўлга бўлган муносабатни кескин ўзгартириш, ундан фойдаланишни тартибга солиш, кўчалар қурилиши сифатини яхшилашга олиб келадиган бир қатор тадбирлар кўзда тутилган.

Ленинград районидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигида кичик корхоналар сони тобора кўпаймоқда. Ғишт заводи — шулардан бири. Бу ерда ҳар куни 20 минг дона пишган ғишт тайёрланаяпти. Маҳсулотнинг асосий қисми уруш ва меҳнат фахрийларига, байналмилал жангчиларга илғор колхозчиларга 20 фоиз арзон нархда сотилаётир. Қолганлари эса болалар боғчаси, шийпон ҳамда ҳаммом қурилишига ишлатилмоқда.

СУРАТДА: бошқарув раиси Муҳаммадқул Нишонов (ўртада), ишчилар Бурхон Сулаймонов ва Зоҳиджон Умрзоқов тайёр маҳсулотларни кўздан кечиришаяпти.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

1991 ЙИЛДА УРИМ-ЙИҒИМ ВА БОШҚА ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИК ИШЛАРИГА ХОДИМЛАР, ТАЛАБАЛАР ВА УҚУВЧИЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ, ШУНИНГДЕК ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИ ЮБОРИШГА ДОИР ҚУШИМЧА ЧОРАЛАР ТУҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши таъкидлайдики, республикаларнинг ҳукуматлари, маҳаллий идоралар 1991 йилда қишлоққа ёрдам бериш билан боғлиқ масалаларнинг бутун мажмуини ҳал қилиш юзасидан кўраётган чора-тадбирлари етарли даражада самарали эмас. Ходимлар, талабалар ва ўқувчиларнинг ўрим-йиғимда ва бошқа қишлоқ хўжалик ишларида иштирок этиши, шунингдек бу ишларга транспорт воситаларини юбориш тўғрисида қишлоқ хўжалик, саноат, транспорт ва ўзга корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳамда ўқув юртлари ўртасида шартнома тузиш ишлари чўзилиб кетмоқда. СССР Олий Кенгашига келаётган мурожаатлар ва хатлар шундан далолат берадики, бир қанча ҳолларда деҳқончилик-саноат комплекси корхоналари олдига бажариб бўлмайдиган шартлар қўйилмоқда, юқоридаги каби шартномаларни тузишни иқтисодий жиҳатдан зарарли, кўпинча мумкин бўлмайдиган ҳолга солиб қўювчи тазйиқ ўтказилмоқда.

Ҳосилни ўз вақтида сифатли ўриб-йиғиб, олиш, унинг нобуд бўлишини камайтириш ғоят муҳимлигини ҳисобга олиб, СССР Олий Кенгаши қарор қилади:

СССР Вазирлар маҳкамасига, республикаларнинг Олий Кенгашлари ва ҳукуматларига ҳосилни ўриб-йиғиб олишда ва бошқа қишлоқ хўжалик ишларида ишчилар, хизматчилар ва ўқувчилар иштирок этишини, шунингдек бу ишларга транспорт юборишни рағбатлантирувчи самарали компенсация воситаларини қисқа муддатда ишлаб чиқиш ва жорий этиш тавсия қилинсин, бунда СССР Молия вазирлиги 1991 йилда ССР Иттифоқи ихтиёридаги корхоналар ва ташкилотлар учун белгилаган харажатларни қоплаш тартиби ва шартлари асос қилиб олинсин.

СССР Олий Кенгашининг раиси А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 6 июль.

ФУРҚАТ НОМИДАГИ РАЙОН

Республика Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг қарорига биноан Фарғона вилоятининг Ўзбекистон ва Киров районлари таркибида Фурқат райони ташкил этилди.

Ушбу янги районни ташкил этиш тўғрисидаги қарорни Киров районидаги «Октябрь 40 йиллиги», «Партия XXII съезди», Шўнҳор ҳамда Ўзбекистон районидаги Қўқон, Ғунча ва Ғаллакор қишлоқларининг аҳолиси мамнуният билан кутиб олдилар.

50—60-йилларда мавжуд бўлган собиқ Горский районини қайта тиклаш учун ҳаракат олиб борган халқ депутатлари ва ташаббускор группанинг истакларини республика Президент Кенгаши ва Вазирлар маҳкамаси инобатга олди. Янги районга маърифатпарвар шоир номининг берилиши ҳам халқ истаги ва хоҳиш иродасининг ифодасидир.

24 минг гектар ер майдони, 70 мингдан зиёд аҳолиси бўлган бу районнинг келажаги порлоқ. Яқин йилларда янги саноат корхоналари, маърифий ва маъмурий иншоотлар бунёд этиш режалари белгиланди. Ушбу ишлар билан бўлиб ўтган биринчи ташкилий сессияда тасдиқланган районни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш доимий комиссияси шуғулланади.

Н. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРХОНДАРЁ ОБЛАСТИ. Шеробод районидаги Н. Муродов номли давлат хўжалиги деҳқонлари учун олтин куз баракали бўлиши тайин. Уч минг гектар майдондаги ғўза ниҳоллари серҳосил бўлиб ўсаяпти, республикада биринчи бўлиб ғўза чеканкаси бошланди. Ҳар гектар ердан 35 центнердан, жами 10 минг тонна пахта хирмони бунёд этиш мўлжалланаётир.

Бошқа жабҳалардаги ишлар ҳам ёмон эмас. Боғларда, сабзавот пайкалларида, полизларда етилган неъматлар пешма-пеш йиғиб олиниб эл дастурхонига тортиқ этилмоқда.

СУРАТДА: давлат хўжалиги полизида етилган қовун-тарвузлар.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

Депутат ҳисоботи

ЧИНАКАМИГА ХИЗМАТ ҚИЛАЙЛИК

ТОШКЕНТ СТАНЦИЯСИ 1-КЛИНИКА ТЕМИР ЙЎЛ КАСАЛХОНАСИНИНГ БОШ ҲАКИМИ, РЕСПУБЛИКАДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ВРАЧ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТИ ЛУТФУЛЛА ТОЖИХОНОВ БИЛАН МУСОҲАБА.

Республика Олий Кенгаши ва маҳаллий советлар депутатлигига сайловларнинг ўтказилганига ҳам мана бир ярим йил бўляпти. Бу — оз муддат эмас. Ўша сайлов силсиласида берилган ваъдалару катта гапларни ҳали-ҳали кўпчилик яхши эслайди. Хўш, улар ҳозир қандай амалга оширилмоқда! Сайловчиларнинг кўп йиллик орзу-истаклари рўёбга чиқаяптими! Улардан тушган наказларни бажаришга депутатлар қандай муносабатда бўлишмоқда! Умуман халқ ноибларининг бу масъулиятли иши ҳаммани қаноатлантираяптими! Бугундан бошлаб эътиборингизга ҳавола этилаётган «Депутат ҳисоботи» рукнида ана шу ҳақда мақола ва суҳбатлар бериб борамиз. Унда депутатларимизнинг эл ишончини қай даражада оқлаётганликларининг воқифи бўласиз. Ўзингизни ўйлантираётган саволларга жавоблар оласизлар деб умид қиламиз.

Эшик очилиб, қабулхонага кириб келган котиба қўлидаги ҳужжатларни столига қўйди-ю, келинглар хизмат дея биз томонга юзланди. Муддаомизни эшитгач, бош врач хонасига бошлади. Лутфулла ака ичкаридан эрталабданоқ анкета тўлдириб ўтирган экан. Бизни кўриб, бироз хижолат тортди. Иш столида ёйилиб ётган қоғозларни йиғиштириб, бир чеккага суриб қўйди. Хона ораста ва шинам эди. Ишга халақит берадиган биронта ҳам ортиқча буюм кўзга ташланмасди. Шу туришда Лутфулла аканинг юқорироқ лавозимга ишга ўтишга тайёргарлик кўраётган кишига ўхшатдим. Унга бу фикримни айтганимда, суҳбатдошим ёйилиб кулди.

— Сизнингча, депутат бўлиб олган киши амал пиллапояларидан юқорилайверар экан-да, — деди бироз ўпкалагандай бўлиб. — Бу қоғозларни Японияга бориш учун тўлдираяпман.

— Саёҳатгами!

— Йўқ, япониялик ишбилармонлар билан ҳамкорлик қилишга. Биласиз, бу мамлакатда алоқа жуда ривожланган.

— Бизда эса...

— Ҳа, аммо уни фойдали, сердаромад соҳага айлантириш мумкин экан. Ҳар йили республикамизга бир миллиондан зиёд чет эллик сайёҳ келади. Аммо сафар давомида уларнинг ҳаммаси ҳам ўз юрти билан телефон алоқаси ўрната олишмайди. Тошкентда халқаро телефон станцияси қурилса, республикамизга йилига ҳеч бўлмаганда бир ярим миллион валюта даромад келтирган бўларди. Кўрилган фойда ҳозиргидек, марказнинг ихтиёрига ўтиб кетмасди. Япониянинг «НТТ» фирмаси бу борада бизга ёрдам беради. Ўтган йилнинг охирида фирма билан шартнома тузилди. Келишувга кўра шу йилнинг охирида Тошкентда халқаро телефон станцияси қурилиб, ишга туширилиши керак эди. Афсуски, қурилиш учун ажратилган 6 миллиондан зиёд валютанинг дастлабки 20 фоизи ҳалигача фирма ҳисобига бориб тушмабди. Шунинг учун қурилиш бошланмай турган экан. Яқинда Вазирлар маҳкамаси бу маблағни ўтказди. Энди қурилишни тезлаштириш керак. Японияга шу мақсадда бормоқчиман.

— Яхши иш. Аммо айнан сизни япониялик ишбилармонлар билан тил топишганингиз таажжублантираяпти мени. Аслида бу ишларнинг тепасида республика Алоқа вазирлигидаги мутахассислар туришлари керак...

— Ҳамма гап шунда-да. Москвага, тиббиёт аппаратларига буюртма беришга бориб, Япониянинг «Мициури» халқаро фирмаси вакиллари билан танишиб қолдим. Бу фирма ер юзидаги 150 дан ортиқ мамлакатда ўз ваколатхонасини очган. Гап орасида улар халқаро телефон станцияси қуришда бизга ёрдам беришга тайёр эканликларини билдиришди. Кейин 18 киши республика Алоқа вазирлиги билан шартнома тузгани келишди. Иш шу тарзда юришиб кетди. Ўшандан бўён халқаро «Спутник»дан биз учун банд қилинган канални фирма вакиллари сақлаб туришибди.

— Айримлар ҳатто ўз ишларини эплаб бажара олишмайди. Сиз эса шифокор бўлишингизга қарамай, савоб ишнинг кетидан югуриб юрибсиз.

— Алоқа соҳасига болалигимдан ихлосим баланд. Ҳатто мактабни олтин медаль билан битириб, Тошкент алоқа олийгоҳига киришга ҳужжат топширгани борганман. Афсуски, ўша пайтда мени қизиқтирган ихтисос бўйича мутахассислар тайёрланмас экан. Кейин шифокорликка ўқидим...

— Халқининг тақдирини, келажагини ўйлаган одам унга астойдил хизмат қилсам дейди. Дарахт ўтқазиб, боғ яратади, уй қуриб, шаҳар барпо этади. Қурувчи бўлмасангиз ҳам ҳозир Назарбекда қурилаётган шифохонага сизнинг катта меҳнатингиз сингганини кўпчилик гапиришади.

— Юқорида мен бекорга гапни тадбиркорликдан бошлаганим йўқ. Ҳисобини билмаган ҳамёнидан айрилади. Шифохонамиз 1916 йили ишга туширилган. Вақт ўтиши билан жой торлик қилиб қолди. Ён атрофимиздаги бўш ерларни корхона ва муассасалар эгаллаб олди. Қурилиш қилиб, шифохонани кенгайтириш имконияти бой берилди. Одамларнинг саломатлигини муҳофаза этиш учун эса, энг аввало, яхши шароит керак. Ўйлай-ўйлай, охири қурилишни шаҳар ташқарисида олиб боришга қарор қилдик. Бу ҳаракат 1979 йили бошланган эди. СССР Соғлиқни сақлаш вазирлигининг лойиҳалаш институти мутахассислари бизга Германия билан Швейцария мамлакатларидаги шифохоналарнинг андозасига хос лойиҳани тайёрлаб беришди. Бир қолипда қурилиш қилиб ўрганган қурувчиларга аввалига лойиҳа малол келди. Ишни бошлаш анча қийин кечди. Мана ниҳоят 8 йилдан бери қурилаётган 1000 ўринли шифохона яқин ойлар ичида ишга туширилади. У хорижда ва мамлакатимизда ишлаб чиқарилган замонавий тиббиёт аппаратлари билан жиҳозланади.

— Ҳа, ҳамма ишнинг бошланиши оғир бўлади. Ҳар холда депутатликка сайланишингиз ҳам осон кечмаган бўлса керак!

— Аввалига қизиқ бўлди: касалхонамиз жамоаси СССР халқ депутатлигига менинг номзодимни кўрсатишди. Мен бунга тайёр эмас эдим. Номзодимни қайтариб олдим. Кейин Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзод бўлдим. Беш киши бир ўрин учун курашдик. Икки марта сайлов ўтказилди. Халқ менга овоз берди, ишонч билдирди.

— Сайловдан кейин бир ярим йил ўтди. Бу фурсат ичида депутат сифатида қандай ишларни амалга оширдингиз!

— Иссиқ иқлим шароитида ишлаётганларнинг ойлигига қўшимга ҳақ тўлаш кераклиги тўғрисидаги таклиф билан Олий Кенгашга чиққан эдим. Наказ эътиборга олинди. Олий Кенгашнинг Қонунчилик, қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот масалалари комитети ҳозир шу иш билан шуғулланмоқда. Республикамиздаги аёлларнинг иш вақтини қисқартириш, турмуш шароитларини яхшилаш билан боғлиқ наказ ҳам тегишли комитет томонидан ўрганиб чиқилмоқда. Ҳозир Назарбекда жамоамиз шифокорлари учун 162 квартирали янги уй, 330 ўринли болалар боғчаси қурилаяпти. Бундан ташқари қабулимга ёрдам сўраб келган сайловчиларнинг ҳам талабини қондираяпман.

— Сиз раислик қилаётган алоқа ва информатика кичик комитети республика Олий Кенгашининг Транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва информатика комитети қошида иш олиб бораяпти. Унинг фаолиятидан кўнглингиз тўлаяптими!

— Менимча, ҳар бир одам ўз фаолиятидан қониқиш ҳосил қилиб яшаши керак. Акс ҳолда олдимиздаги муҳим ишлар, вазифаларни амалга оширишнинг ўзи бўлмайди. Комитетда «Ўзбекистон ССРда йўллар тўғрисида»ги қонун лойиҳасини тайёрладик. Кенгайтирилган йиғилишимизда республика Алоқа вазирлигининг фаолиятини кўриб чиқдик. Ўзбекистон ССР Фуқаро авиацияси бошқармасининг ҳисоботини тингладик. Булар, албатта, иккала маҳкамада ҳам юзага келган танг аҳволни ўнглашга ёрдам беради.

— Афсуски, ҳозирги кунда бундай танглик халқ хўжалигининг айрим тармоғида эмас, республика ижтимоий-иқтисодий ҳаётининг деярли ҳамма соҳасида ҳукм сурмоқда. Олий Кенгаш ундан қутилишнинг йўлини сабот билан излаяпти. Шароит оғир бўлишига қарамай, одамларнинг ижтимоий ҳимоялаш сиёсатини ёқлаб чиқмоқда. Халқимиз турмуш тарзини яхшилашга доир энг муҳим қонунларни қабул қилмоқда.

— Фикрингизга қўшиламан. Узоққа бормайлик: мана яқинда Тошкентда ишбилармонлар учрашуви бўлди. Бу анжуман ҳаммани ҳаяжонга солди. Унга 44 мамлакатдан 330 давлатлараро корпорация, фирма, компания ва банкнинг беш юздан зиёд вакили келди. Учрашув давомида 40 та корхона барпо этиш ҳақида шартнома имзоланди. Халқининг тақдирини, келажагини ўйлаган раҳбаргина ана шундай жасоратга қодир. Ёдингизда бўлса, Олий Кенгаш сессиясида Ўзбекистон ССРнинг давлат мустақиллиги тўғрисида декларация қабул қилинган эди. Уни шундай учрашувлар орқали тадбиркорлик билан амалга оширилаётганини табриклаш керак. Ҳаракатда баракат, деганлари шу-да. Муаммоларнинг кўплиги, вақтида ҳал этилмаётгани эса айрим соҳа кишиларида масъулият ҳисси, жавобгарлик туйғуси етишмаётганлигидан ҳам деб ўйлайман.

— Бу эътирозларингиз ҳар ҳолда депутатларга ҳам тегишли бўлса керак!

— Шундай, мана яқин бир йил ичида Ўзбекистон Президенти республикамиздаги ижтимоий-иқтисодий аҳволни яхшилашга доир ўнлаб фармонлар чиқарди. Аммо фармонлар ҳамма жойда ҳам бирдек амалга оширилаётгани йўқ. Ваҳоланки, депутатларнинг катта қисми партия, совет органларининг раҳбарлари. Улар бу борада жонкуярлик кўрсатишлари керак эмасми? Ахир ҳолва деган билан оғиз чучимайди-ку! Ҳали алоқани пахта каби даромадли соҳага айлантириш мумкинлигини айтдим. Биласизми, гап изланишда, ташаббус кўрсатиб меҳнат қилишда. Бундай имкониятни ҳар бир соҳадан ҳам топса бўлади. Афсуски, бизда курашчанлик фазилати етишмайди. Фикрлар хилма-хиллиги кам. Мана, сайловдан кейин Олий Кенгашнинг бешта сессияси бўлиб ўтди. Эътибор берган бўлсангиз, сессиялар кун тартибига қўйилган масалаларни муҳокама қилишда бир гуруҳ депутатлар фаоллик кўрсатишди, холос. Уларнинг амалий таклифлари, фойдали фикрлари қабул қилинган қонунларнинг таъсир кучини оширишга, мукаммаллигини таъминлашга хизмат қилаяпти. Менимча, ҳар бир депутат ана шундай ташаббус кўрсатишга қодир бўлиши, шахсий намуна кўрсатиши керак. Олий йиғинлар депутатларнинг ҳаво алмаштириб кетишлари учун ўтказилаётгани йўқ. Депутат — халқ хизматкори. Шундай экан у чинакамига халққа хизмат қилсин.

Суҳбатдош:
Рустамжон АҲМАДАЛИЕВ,
«Ҳалқ сўзи» мухбири.

КАМАЛАК ЖИЛВАСИ

— Уф-ф... бу одамнинг феълларини айтсам, ишонмайсиз. — Манзура опа дона-дона қилиб гапира бошлади. — Тошкентлик эдик. Бу киши Бешёғочдаги лампашиша заводида ишлардилар. Нимадир сабаб билан ишхоналари 1950 йил июнида Андижондаги Пистамозор деган жойга кўчирилди. Шиша заводида ишламасам бўлмайди, дедилар. Биз ҳам келавердик. Шундан буён андижонликмиз.

Олтинкўл халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли Ҳакан шиша заводида ишлаётган бу ажойиб оилага ҳавасим келди. Улар бошқараётган цех асосан чиқинди шиша синиқларини қайта ишлаб маҳсулот тайёрлайди. Жараён анча мураккаб. 1300 даража иссиқ олдида фақат қўл маҳорати, қалб санъати билан ранго-ранг гулдонлар, қанддонлар, кўзачалар, эсдалик совғалари ишлаб чиқарилади. Цехнинг Муҳаммад ака Қодиров ҳаёти билан узвий боғланган 50 йиллик тарихи бор. У анча ўйчан, мулоҳазакор. Камгап, лекин кўнглида иштиёқи мўл инсон экан.

Муҳаммаджон аканинг хиёл кулимсираб ўтиришига разм солар эканман, катта бувим раҳматликнинг «Э, болам, эски одамларнинг эътиқоди ҳам, муҳаббати ҳам бутун эди»,—деган сўзларини эсладим.

Мана, шу кўриниши сокин, қалби уммон Муҳаммаджон аканинг касбига муҳаббати бутун бўлмаса, Тошкентдек жойдан Андижоннинг бийдай адирига келиб яшармиди? Маош учун ишлайман деса, Тошкентда юмуш кам эмасди, ахир.

Дастлаб кичик бир устахона тарзида очилган цех ўтган қирқ йил мобайнида эътибордан четда турди. «Электрлаштирилган мамлакатга лампашиша керак эмас» деб икки марта беркитилди ҳам. Манзура опанинг айтишича, ўша пайтда Муҳаммаджон ака қаттиқ изтироб чекибди, раҳбарларга кўп қатнабди. Ҳатто кар-соқовлар учун корхона керак, деган гапни эшитиб, уларга касб ўргатибди, бирга ишлабди. Фақат 1968 йилдагина маҳаллий саноат қайта ташкил қилиниб, шиша маҳсулотлари цехи қайта ишга тушди.

Бугунги кунда у 17 турдаги маҳсулот бермоқда. Замонавий техника билан жиҳозланган янги бинога кўчиб ўтди. Лекин эски, соддароқ, ўти юзингизга уриб турадиган, печкалари зич жойлашган бино ҳам завод маҳсулотининг 50 фоиздан кўпроғини бераяпти. Биз ўша цехда бўлганимизда қизил катак кўйлак кийиб, бошини оқ дурра билан танғиб олган йигит олдида тўхтадик. Йигит шу қадар ҳавас билан ишлардики, печканинг кучли тафти ҳам, пешонасидан қуйилиб оқаётган тер ҳам унинг шаштини қайтара олмасди. Чиқинди шишанинг ўтдан чиққан оловли хамири йигит қўлидаги темир таёқ ёрдамида қанотларини ёзиб турган оққушга айланарди.

— Бу цехда кўпроқ қўл меҳнатига суянилади, — деди Манзура опа. — Мақтаняпти, десангиз ҳам айтай, ўша — ишини сиз маҳлиё бўлиб кузатган йигит менинг ўғлим. Гоҳида ўзим ҳам сездирмай келиб томоша қиламан. Биласизми, ўғлимнинг қўлида оққуш куйлашини, кўнглида ҳавас, ёруғлик санъати бор одамгина ишига шундай муносабатда бўлишини эсласам, оналикнинг энг буюк қувончларига қонаман. Шукр, иккала ўғлим ҳам ота ҳунарини муҳаббат билан эгаллади.

Бахтиёржон билан Абдумалик ота-онасининг шу ҳунар орқасида обрў-эътибор топишганини, унинг ташвишларидан, қувончларидан умрлари мазмуни бойиб борганлигини яхши билишади.

Аслида бу ерда ишлаётганларнинг жуда кўпи ака-ука, ота-ўғил, амаки-жиян, хуллас, мавлоно Навоийнинг «Ҳунарни асрабон нетгумдир охир, олиб туфроққами кетгумдир охир» деган ҳикматли сўзларини умрларига татбиқ этиб яшаётганлар. Улар чиқинди синиқларининг инсон муҳаббати, моҳир қўллар сеҳри билан гўзалликка айланаётганидан, ўша қўллар ўзлариники эканидан фахрланишади. Бу санъатни, фахрланиш ҳиссини кимгадир ўргатгилари, юқтиргилари келади.

Аҳмаджон ва Муҳаммаджон Исоқовлар, Сидиқжон ва Орифжон Бакировлар, Назиржон ва Баҳодиржон Тошпемировлар сингари ҳунар сулолалари ана шу истак замирида пайдо бўлган.

Муҳаббат, ҳавас, изланиш ва кашфиётга чорлайди. Бу ерда цех бошлиғи ҳам, мураббий ишчилар ҳам, ҳавасманд шогирдлар ҳам биронбир, янгилик яратиш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифатини яхшилаш учун изланишга, таклифлар киритишга одатланишган.

Муҳаммаджон ака бир гал Одессага дам олгани борганида ресторан столига қўйилган бежирим гулдонни кўриб ҳаваси келибди. Уни тайёрлашни, шакли, ранги, кетадиган хом ашё таркибини обдон ўрганибди. Бу гулдонни ишлаб чиқарган корхонани топиб борибди-да, уни ясаш сир-синоатини ўрганибди.

Мана, ҳозир цех маҳсулотлари ичида ўша гулдон ҳам бор. Ёки Манзура опани олайлик. Киевда бўлганида шишага камалак ранг беришни ўрганиб келибди. Ҳозирги қизил, сариқ, кўк қанддон, кулдон, саватчаларнинг ранг бериладиган упаси Киевдан келади. Ҳаканлик — киевлик ҳунармандлар бир-бирлари билан алоқа боғлаб, ҳам ўрганиб, ҳам ўргатиб ишлашларига Манзура опанинг ўша саёҳатию жонсараклиги сабаб бўлган.

Цехдаги бу уюшқоқлик, изланувчанлик ўз самарасини бераяпти. 1990 йилда ҳунармандлар 1989 йилдагига нисбатан 35 фоиз кўп маҳсулот ишлаб чиқардилар. Ишчиларнинг даромади ҳам шунга яраша бўлаяпти. Ўртача маош 360 сўмдан кам эмас.

Қайта қуриш бошланганидан буён биз кўпроқ муаммоларни санашга одатланиб қолдик. Лекин Муҳаммаджон ака ундай эмас. Нуқул қилинаётган ишлардан гап очади. Манзура опа: — Ҳой, дадаси, биллур идишлар ишлаб чиқаришни йўлга қўймоқчилигимизни ҳам айтиб қўйинг. Вазирликдан рухсатнома олдик, ҳадемай ҳаракат бошлаймиз, дегандиз-ку, — эсига солди унинг.

Муҳаммаджон Қодиров эса олдиндан бир нарса дейишга андиша қилдими, кулимсираб қўя қолди.

Замира РЎЗИЕВА.

Хатлардан сатрлар

ҚИЗИЛТЕПА. Район ижтимоий таъминот бўлими уруш ногиронларининг уй-жой шароитларини яхшилаб олишларига кўмаклашмоқда. Яқинда бўлиб ўтган навбатдаги йиғинда шу мақсад учун 1000 сўмдан пул ажратилди.

И. ДИЛМУРОДОВ.

МОСКВА. Халқ депутатлари Москва шаҳар советининг қарорига биноан мамлакат пойтахтининг марказий кўчаларидан бири Алишер Навоий номи билан аталадиган бўлди.

Т. ИСМАТОВ.

АНДИЖОН. Ҳозир вилоятдаги 11 та ўрта мактабда ўқувчиларга турли касб, ҳунар ўргатиладиган устахоналар ишлаб турибди. Вилоят халқ таълими бўлимининг таъкидлашига қараганда янги ўқув йилида яна 30 та ўрта мактабда ана шундай устахоналар очилади.

И. ТОШЕВ.

БУХОРО. Темирйўлчилари хитойлик касбдошлари билан ҳамкорлик алоқаларини ўрнатдилар. Яқинда бир гуруҳ Хитой мутахассислари 1-Бухоро темир йўл бекатида бўлишиб, саралаш майдонини кўздан кечирдилар. Уни ўзлари ихтиро этган ускуналар билан жиҳозлашга ёрдамлашадиган бўлишди. Бу ускуналар техник қаровсиз, таъмирсиз 20 йилдан зиёд ишлай оларкан. Польша, Венгрия, Эрон темир йўллари бекатларида қўлланилаётган шу туркумдаги дастгоҳлар ҳозиргача панд бергани йўқ.

М. МАРДИ,

Хабаровскдаги сирланган идишлар тайёрлайдиган завод ишчилари ўз корхоналарининг хўжайинига айландилар. Хом ашё таъминотидаги узилишлар ишлаб чиқаришнинг камайишига, маҳсулотнинг сифатига путур етказди. Аҳволни ўнглаш мақсадида жамоа заводни ўз қўлига олишга аҳд қилди (юқоридаги сурат).

СУРАТДА: корхона цехларидан бирида.

Моссовет раиси Г. Попов шаҳар ҳокими этиб сайлангач, ўрни бўшаб қолди. Ун номзоддан бири Николай Гончар сайловларда ютиб чиқди. У илгари раис муовини бўлиб ишлаётган эди.

СУРАТДА: Н. Гончар.

А. ГАЛУШКО ва А. СОЛОВЬЁВ олган суратлар.

Эргаш ака яратган жаннат

Сон-саноқсиз мурдалар орасида оғир ярадор ётиб, ҳаёт билан видолашиб турган Эргаш Хушназаровни кўрган, тириклигига иқрор бўлган разведкачилар зудлик билан уни итлар қўшилган чанага ортиб касалхонага келтиришди. Яшашдан умидини узган одам бахтли тасодиф туфайли тирик қолса, турли дард-азоблардан фориғ бўла бошласа, кўнглидан нималар кечмайди?

«Эй, худо, ажал комидан бир неча бор чиқардинг, энди гитлерчи фашистларни яксон қилиб бўлай деб турганимизда бадном этма. Соғ-саломат, туғилиб ўсган тупроғимга еткарсанг, бор куч-қудратим билан халқимга хизмат қилардим. Нариги дунёда бор дейишган саккизта жаннатни бу дунёда ҳам яратардим», — дея хаёлан илтижолар қилди. Ўз-ўзига сўз бера бошлади. Фаришта омин деганидек, Э. Хушназаров омон-эсон ўз юртига қайтди. Шунчаки эмас, қирғинбарот уруш бошланганидан то тугагунича душман билан олишиб, мардлиги, матонати учун 20 га яқин орден ва медаллар билан — ғалаба нашидасини сурганича қайтди.

Уйига келгач, 6 ой касалхонада даволаниб куч-қувватга тўлди-да, Янгийўл районидаги билим юртида таълим бериш билан (Улуғ Ватан урушигача пединститутни тугатганди) бирга икки йил ичида 7 гектар майдонда олмазор ва токзор барпо этди. Шу билан аждодлардан ўтиб келган ота касби — боғбончиликка иштиёқи янада кучайди. Тажрибада зўр самара берган меҳнатининг овозаси тез орада қўшни хўжаликларга ҳам тарқала бошлади. Эргаш ака ҳам таклифларни бажонидил қабул қилиб ишга астойдил киришиб кетди.

Янгийўл районининг Ниёзов номли жамоа хўжалигида 80 гектар, Усмон Юсупов номли боғдорчилик хўжалигида 30 гектар, Чиноз районидаги Энгельс номли жамоа хўжалигида 11 гектар, Крупская номли мактаб ёнидаги ташландиқ ерда 10 гектар, Жиззах вилоятининг Зарбдор районида 80 гектар боғ яратди. Аҳду паймон этган 8 боғни қачонлардир барпо этган бўлишига қарамай ҳануз ҳаракатда, интилишда.

Шуниси эътиборга моликки, Эргаш ака боғ барпо этиш бўйича қилган меҳнати эвазига на пул на бошқа нарса олмаётир. Ҳатто иқтисодий қийинчиликлар зўрайган шундай қийин вазиятларда ҳам унинг меҳнати худо йўлига қилинаётган хайрга ўхшаб қолаётганидан таажжубланиб сабабини билишга ошиқдик.

— Отам мулла эдилар, — дейди Эргаш ака, «Ҳар қандай одам вафот этганидан сўнг номаю аъмол дафтари ёпилади. Ҳаммасига чек қўйилса-да, марҳумлар руҳи фарзандлари борлигидан, қандайдир бино қуриб кетолганидан ва дарахт кўчати экилгани, боғ барпо этолганидан шодланиб меҳнатининг мевасини кузатиб яшайди. Боз устига булар энг савобли ишлардан ҳисобланади», деган гапларини бизга хўп уқтирганлар. Менга ҳам шуларнинг савоби етарли. Ҳозир ойига 300 сўм нафақа олаяпман. Пул топилади, лекин...

Одамзот қўл қовуштириб ўтиргани билан ҳеч нарса осмондан тайёрлигича тушмайди. Ўша қўлларини бошқара олса, афсонавий ишларни амалга оширишга қодирлигининг гувоҳи бўла бошлайди. Мен ҳам 70 йиллик умрим мобайнида кам бўлса-да, нималарнидир қила олганим ва ўзимдан нималарнидир қолдирганимдан мамнунман.

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖАЕВ.

САНЪАТ МИСЛИ БИР ОЛТИН

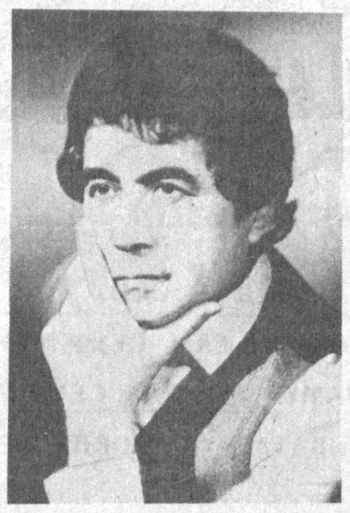

ДЕЙДИ ТОЖИКИСТОН ССР ХАЛҚ АРТИСТИ ЖЎРАБЕК НАБИЕВ

— Жўрабек ака, аввало, сизни «Халқ сўзи»нинг муштарийлари — санъатингиз мухлислари номидан Бутуниттифоқ «Олтин гардиш» мукофоти билан самимий табриклаймиз.

— Раҳмат. Мен буни айнан халққа, ихлосмандларга ҳам берилган мукофот деб биламан. Чунки «Олтин гардиш» шартларидан бири санъаткорни тингловчилар эшитиш-эшитмасликлари экан... Ҳақиқий ихлосманд қўшиқни тўлалигича қабул қилади. Куйини ҳам, шеърни ҳам тушунган, ижрога тўғри баҳо берган ҳолда тинглайди. Мана шундай шинавандаларгина санъаткорга ҳақиқий баҳо бера оладилар. Санъаткор арзон қарсакларга учмасдан ҳар гал санъатни яхши тушунган, Жўрахон Султонов, Маъмуржон Узоқов, Комилжон Отаниёзовни бир лаҳзада бўлса-да унутмайдиган, Орифхон Ҳотамов, Барно Исҳоқова, Боймуҳаммад Ниёзов, Фаттоҳхон Мамадалиев сингари санъат алломалари мезони билан ўлчайдиган тингловчилар имтиҳонидан ўтишини юракдан сезган ҳолда саҳнага чиқиши зарур. Чинакам санъат мисли бир олтинга ўхшайди. Ҳеч қачон занг ламайди, ва қадр-қимматини йўқотмайди.

— Афсуски, буни ҳамма ҳам тўғри тушунавермайди-да. Халқ ардоқлайдиган, минг-минглаб кишилар бир кўрсам, ўз оғзидан ашула эшитсам дея орзу қилиб юрадиган ҳофизлар хизмати ўз вақтида қадрланмайди.

— Аслида-ку халқнинг ардоғидан олий мукофот йўқ. Сен энг юксак унвонлар соҳиби бўлсангу концертингга киришмаса, радиодан қўшиғингни беришаётганда ўчириб қўйишса, бундан ортиқроқ жазо бормикан? Лекин барибир айрим кекса санъаткорлар билан суҳбатлашганингда турли йўллар билан унвон олиб, аллақачон босар-тусарини билмай қолган кечаги шогирдларининг муомаласидан ранжиётганликларини кўриб кўнглинг оғрийди. Шу жиҳатдан олганда кейинги пайтларда Орифхон акага, Фаттоҳхон акага, Очилхон акага унвонлар берилгани дунёда барибир ҳақиқат борлигини кўрсатди. Аслида ҳамма нарсага, айниқса санъат ва спортга янада аниқлик билан, ҳеч бир аямасдан, тўғри баҳо бериш керак. Афсуски, кўпчилик кўрикларда таниш-билишчилик кучайиб кетаяпти. Санъатда эса ўткинчилар урчимоқда. У ёққа югуриб, бу ёққа югуриб, унга бош уриб, буни «ака» деб, «мавқе», «шуҳрат» орттиришмоқда. Ана шундайлар бошқаларни ҳам ўзларининг қаричлари билан ўлчаётганликлари одамни афсуслантиради. Уларнинг касри фақат энди санъат йўлига қадам қўяётган ёшларгагина эмас, балки айрим томошабинларга ҳам урмоқда. Енгил-елпи мусиқага ўч тингловчилар кўпайиб бораётир.

— Бунинг сабабларидан бири боболар меросидан узилишга бориб тақаладими, дейман. Бўлмаса, ўзбекларнинг диди ҳамиша баланд бўлиб келган. Махсус давраларда айни бир қўшиқни ким энг яхши ижро этиши аниқланадиган кўриклар бўлиб ўтган. У давраларга кириш учун овоз-кучайтиргичларга суяниб қолган ҳозирги зўраки «ҳофиз»лар нари турсин, ҳалигача «Шашмақом»дан бирон ашулани эплаб айтолмаган, лекин донғи кетган ҳофизларга ҳам йўл бўлсин эди.

— Бунинг учун халқнинг умумий маданий савиясини кўтариш зарур. Ишонинг, мен иқтисодий тангликни ҳам маданий савиянинг пастлигидан деб биламан. Савия кўтарилганидан кейин тақлидчилар, Шарқ санъатидан пича юлиб олиб, Ғарбдан пича ўпириб олақуроқ ашула тайёрлайдиганлар ўз-ўзидан саҳнадан тушиб кетаверадилар. Биз ўтган йилларни кўп қоралаймиз-у, лекин эллигинчи-олтмишинчи йилларда санъатни тушунадиганлар кўп эди. Одамлар қўшиқни жон-дилдан берилиб эшитишарди. Энди олдингилар туғма истеъдодли, фақат санъат учун яралган кишилар эдилар-да! Бахтимизга ҳозир ҳам ёшлар орасида туғма истеъдодлар бор. Мана Тожикистонда Мастона Эргашева тез камол топди. Классик ашулаларни ҳам, замонавий қўшиқларни ҳам юқори пардаларда ижро этаётган бу ўзбек қизига Тожикистон халқ артисти унвони берилди.

— Икки қадимий халқ — ўзбеклар ва тожиклар азал-азалдан ёнма-ён, ёвга биргаликда кўкракни қалқон этиб, тўйларда биргаликда шодумонлик қилиб ҳаёт кечиришган. Сиз Тожикистон тупроғида дунёга келган ўзбек фарзандисиз. Сизни тожиклар ҳам, ўзбеклар ҳам яхши кўришади. Бир халқ қўшиғини айни маромига келтириб ижро этишнинг ўзи осон эмас...

— Бунинг учун аввало қўшиқ ижро этилаётган халқнинг руҳиятига кириб бориш зарур. Шеърни ҳам, куйини ҳам тушуниб, ҳис қилиб, юракдан берилиб айтмас экансан, муваффақият ҳақида ўйламай қўявер. Устозим марҳум Отабобо Бобоев ҳам буни кўп таъкидлардилар. Онам юрагингдаги гапингни айтсанг, бировга ёмонлик истамасанг, ҳаммага эл бўлиб кетаверасан, дейдилар.

— Гапларингизга қўшиламан. Лекин Фарғонада бир отанинг фарзандлари бўлган ўзбеклар ва турклар урушитирилганда, Ўшда ва Ўзганда қирғизлару ўзбеклар орасида қон тўкилганда хавотирлигинг истасанг-истамасанг кучаяркан. Ўзларининг қора мақсадлари йўлида ҳеч нарсадан тоймайдиган, ишни бошлашга бошлиб қўйиб, кейин ўзлари кўринмас мавжудотга айланадиган фитначилар ўзбек ва тожик дўстлигига раҳна солиб қуйишмасайди, илло!

— Ўзини билган одам қайси миллат бўлмасин, дўстликни қадрлайди. Савияси паст, бурнидан нарини кўролмайдиган одамларгина «меники — сеники» қилишади. Яқиндагина Америка сафаридан қайтдим. Олдингисида ҳам, бу гал ҳам у ерда ўзбеклар, тожиклар, бошқа ўртаосиёликларнинг иноқ яшаётганликларини, ўзларини туркистонликлар ёки бухороликлар деб аташларини кўрдим. Айрилганни айиқ ер, дейдилар. Бизни айириб қўйиб, айиққа ем қилишни ўйлайдиганлар қувонмасликлари учун эсимиз борида дўстлигимизни мустаҳкамлашимиз зарур. Мен фақат тили бошқа бўлган, лекин урф-одати, санъати, ҳатто кўриниши бир ўзбеклар ва тожиклар орасида можаро чиқишига ишонмайман, буни тасаввур ҳам қилолмайман. Ўз санъатим билан бу икки халқ ўртасидаги биродарликни мустаҳкамлашга ҳисса қўшавераман.

— Ҳозир баъзан тингловчилар қўшиқчи кўпайиб кетди, дейишаяпти. Бир «ялт» этиб ўчадиганлар ундан кўп. Сиз қўшиқчи бўлиш орзусида юрган ёшларга нималар дея оласиз?

— Қўшиқ — сеҳрли бир олам. Шу боисдан қўшиқчи бўлишни орзу қиладиганлар кўп. Лекин аксарият ёшлар бунинг учун энг аввало туғма истеъдод, овоз, куйини ҳис қилиш, шеърни тушуна олиш қобилиятлари бўлиши зарурлигини билишмайди. Ё билишса ҳам, парво қилишмайди. Ёшлар орасида, афсуски, тўйга бориб, пул орттириш ҳақида ўйлайдиганлар ёки шуҳрат кетидан қувадиганлар оз эмас. Биттагина қўшиғи тингловчига ёқса ўзини машҳури олам санаётганлар ҳам йўқ эмас. Минг осмонга чиқиб кетганда ҳам бошқа санъаткорларни ҳурмат қилиш зарур. Мен ёшларнинг ҳар бир ашулачини эшитишларини, улардан маъқул жиҳатларни ўрганишларини, самимий бўлишларини истайман.

— Жўрабек ака, ҳозиргача 600 дан кўпроқ ашула айтибсиз. Шулардан катта қисми классик ашулалар ва халқ қўшиқлари. 200 тадан ортиқ қўшиқни ўзингиз ижод қилгансиз.

— Тўғри, вақтида айтган бир-икки қўшиғимни ҳозир айтгим келмайди. Лекин мен кўнглим тўлмаса, бирон-бир ашулани айтиб томошабинни ҳам, ўзимни ҳам алдашни ёмон кўраман. Низомий, Фурқат, Ҳамза, Чустий, Абдулла Орипов, Анвар Исроилов, Камтар Отабоев шеърлари билан айтиладиган «На даркор», «Интизор этдинг мени», «Тасаддуқ», «Унутмасман», «Ўзбекистоним сенга», «Сен туғилган кун», «Тасвирида» қўшиқларимни, Ўлмас Жамол ғазалларига басталанган қатор ашулаларимни, ўнлаб тожикча қўшиқларимни яхши кўраман. Ўзинг айтаётган қўшиқни аввало ўзинг меҳру муҳаббат билан айтмас экансан, тингловчи уни ҳеч қачон хуш кўрмайди. Бунинг учун эса унинг ҳамирини йўғираётганингда юрак қонингни қўшишинг шарт!

Биз Жўрабек ака билан узоқ суҳбатлашдик. Хайрлашганимиздан кейин ҳам бу суҳбат таъсиридан чиқиб кетишим қийин бўлди. Ўттиз йилдан ортиқ вақтдан буён ижод қилиб, яратган қўшиқларининг тенг ярми ўзбек тилида бўлган бу камтар санъаткор Ўзбекистонда ҳам қадр топишга лойиқ эмасмикан, деган ўйга бордим. Масалан, умрида битта ҳам ўзбекча қўшиқ айтмаган Людмила Зикина бир баҳона билан юртимизга келиб Ўзбекистон ССР халқ артисти унвонини олса-ю, ўзбек қўшиқчилик санъатига салмоқли ҳисса қўшиб келаётган, Ўзбекистоннинг ҳар бир вилоятида концерт берган ва доим тингловчилар томонидан қизғин кутиб олинган Жўрабек Набиевга бу унвон берилмаган бўлса! Эзгуликнинг кечи йўқ, дейдилар. Тожикистонда яшаб ижод қилаётган ўзбек санъаткори меҳнати Ўзбекистонда ҳам эътироф этилишига ишонаман.

Ўринбой УСМОН,
«Халқ сўзи»нинг Хўжанддаги махсус мухбири.

Сурхондарё янгиликлари

БИР БОШГА ЮЗ КИЛОДАН

РЕСПУБЛИКА Президентининг меҳнат ҳақига дон маҳсулотлари бериш тўғрисидаги Фармони вазиятни бир қадар юмшатди. Шеробод районидаги «Октябрь олтмиш йиллиги» давлат хўжалиги раҳбарияти Президентнинг бу Фармонини Сурхондарёда биринчилардан бўлиб ижро этишга киришди. Хўжаликда истиқомат қиладиган ҳар жон бошига юз килодан буғдой бериладиган бўлди. Дастлаб Бўрон Каттаев бошлиқ бригада ишчилари ғалла билан таъминланди. Уларга 20,5 тонна буғдой берилди.

— Совхозда тегирмон ишлаб турипти, — дейди хўжалик директори Очил Зиёқулов. — Тўрт юз гектар майдонга буғдой эккандик. Бир минг икки юз тоннадан ошиқ ғалла олдик. Ярмидан зиёдини халққа тарқатамиз.

ЗАҲАРДАН... ФОЙДА

БУТИФОСНИНГ инсон саломатлигига қанчалик зарарли эканлиги ҳаммага маълум. Ҳозир Сурхондарёда 780 тонна ана шундай заҳри-қотил сақланмоқда. «Узсельхозхимия» республика идораси қошидаги илмий марказ раҳбари Генрих Клиблейнинг айтишига қараганда бутифосни қайта ишлаб, ундан автомобил саноати учун қимматли маҳсулот олиш мумкин. Г. Клиблей бошлиқ илмий марказ ҳаракатни бошлаб юборди: Навоий шаҳрида шундай қурилмани ўрнатишга киришилди.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи»нинг мухбири.

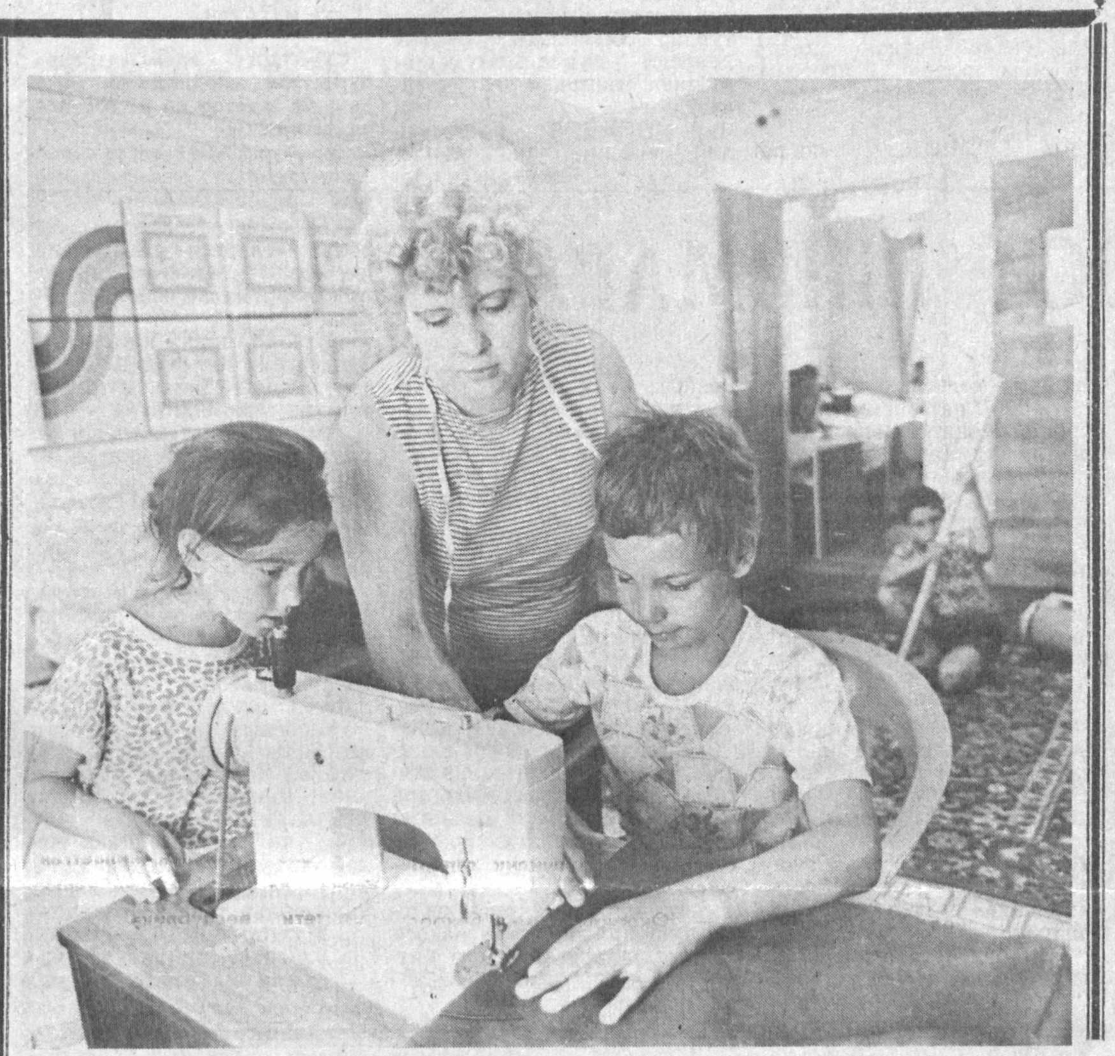

Бу йил ёзда «Самарқандглавснаб»га қарашли янги қурилган «Ситора» номли пионер лагерида мингдан ортиқ болалар дам олишпади. Бу ерда улар учун барча шарт-шароитлар яратилган. Болалар бўш пайтларида турли тўгаракларда ҳунар ўрганиш билан машғул бўладилар.

СУРАТДА: тарбиячи Надежда Хмельницкая болалар билан тикув машғулоти ўтказмоқда.

Р. ҒАФУРОВ олган сурат.

Илмий-тадқиқот лабораторияларида

ЧИҚИНДИДАН СИФАТЛИ МАҲСУЛОТ

ЎЗБЕКИСТОН Фанлар академиясининг кимё илмий тадқиқот институти қошида иккиламчи ресурслардан фойдаланиш маркази ташкил этилганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Қатор лабораторияларда саноат чиқиндиларини тадқиқ қилаётган олимлар улардан талаб-эҳтиёж катта бўлган маҳсулотлар ишлаб чиқариш мумкинлигини исботладилар.

Самарқанд, Қўқон, Олмалиқ, Навоий химия заводлари атрофларида юзлаб гектар майдонни эгаллаб ётган 50 миллион тоннадан зиёд ана шундай чиқинди атроф муҳитини бузаяпти, аҳоли истиқомат жойларига хавф солаяпти.

Силикатлар кимёси лабораторияси ходимларининг таъкидлашича кон-металлургия комбинатларининг тоғ-тоғ бўлиб ётган чиқиндисидан цемент ишлаб чиқаришда қўшилма сифатида фойдаланиб, юқори сифатли маҳсулот тайёрласа бўларкан.

Маълумки, цемент олиш жараёнида 30 фоизгача табиий қўшилма — қизил тупроқдан фойдаланилса (ҳозир Ўзбекистонда бундай конлар анча камайган), сунъийсига фосфор заводларининг тошқолдиқлари аралаштириларди. Ҳар иккаласи ҳам узоқдан ташиб келтириладн.

Тадқиқотлар кон-металлургия комбинатларининг чиқиндисини аралаштирилиши шарт бўлган ана шу табиий ва сунъий қўшилмалар ўрнига бемалол ишлатиш мумкинлигини кўрсатди. Ҳозир Оҳангарон цемент комбинатига сунъий қўшилма Чимкентдан, табиийси эса 50—60 чақиримдан ташилмоқда.

Олимларнинг тавсиялари комбинат раҳбарларига маъқул бўлди. Ҳозир улар Олмалиқ кон-металлургия комбинати чиқиндиларидан фойдаланишни режалаштиришди. Кимёгарларнинг айтишига қараганда ГРЭСлар, иссиқлик электр станцияларида ҳосил бўлган шлаксимон кўмир кулидан маҳсулот олиш пайтида 30 фоизгача қўшилса, цементнинг ер ости тузларига, об-ҳаво таъсирига чидамлилиги ошаркан.

Кимёвий технология жараёнлари ва аппаратлари лабораториясининг етакчи илмий ходимлари Ангрен кўмир кони устидаги каолинли тупроқ хоссаларини ўрганиб, ундан цемент ишлаб чиқаришда арзон хом ашё сифатида фойдаланишни тавсия қилишганди. Оҳангарон цемент комбинатида шу усулда маҳсулот тайёрлашга киришилди. Олинган цемент ўз турдошларидан сифатли экан. Комбинат ишчилари бир миллион тоннадан зиёд шу турдаги цемент ишлаб чиқаришди.

И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АМЕРИКА ОЧМАДИЛАР, ЛЕКИН...

Кино санъатида янги йўналиш бошланди

БУНДАН уч йил илгари Ўзбекистон Кинематографчилар уюшмаси таклифи билан СССР кино фонди Ўзбекистон бўлими қошида «Зарбдор» деб номланган илк Ўзбек миллий ижодий-ишлаб чиқариш авторлик киноконцерт кооперативи тузилганди. У кино оламида кўплаб янги иқтидорларга йўл очиб беражаги аниқ эди. Шундай бўлди ҳам. Орадан кўп ўтмай республика рўзномаларида «Ўсарфильм» кооперативи тасвирга тушираётган «Тўй» номли кинотерапевтик фильмида иштирок этиш учун танлов ўтказилаётганлиги ҳақида эълонлар босила бошланди.

Мен ҳам ўшанда кўплар қатори бу фильмни жиддий қабул қилмагандим. Одатдаги енгил сюжетли ҳангома фильм деб хаёл қилганлигим аниқ ёдимда. Яқинда эса ҳали якунлаб улгурилмаган бу фильмнинг ўн минутлик парчасини кўрдим. Видеокассетадаги сўнгги тасвир сўниши билан режиссёр менга юзланди:

— Сизда қандай тушунча уйғонди?

— Тушунча нисбий нарса, — дедим шошганимча. Очиғи, ўшанда фильмдан сўнг шууримда уйғонган ғалати ҳиссиётларни ҳали тушуниб ета олмагандим. Кейин ҳам фильм ҳақида кўп ўйладим. Англаганим — дунё гўё улкан бир тўйхона. Сиз беҳад бир баландликдан уни кузатиб турибсиз. Кўз ўнгингизда ёркин бўёқларда унсиз манзаралар намоён бўлади. Бу — ҳаёт. Унинг замирида қандайдир яширин бир куч бордек. Узуқ-юлуқ эпизодларга сингдирилган аллегория, ўша — улкан бешиг-у қафаслар, тўйхонадаги одамларнинг шахмат ўйнаб ўтиришлари ва уларнинг шакли ҳам ғайритабиий туюлмайди. Уларнинг замирида олам-ча маъно. Эҳтимол, созандаларнинг ана шу манзараларга мос тарзда танлаб олинган хуш овозлари ҳам шунга имкон бергандир...

Парча экранга қайта қўйилди. Хаёлимдан ўтаётган фикрларни англагандек, режиссёр изоҳ беради:

— Мана шу эпизод учун Ш. Жўраевнинг 63-йилда ижро этган қўшиғини фонотекадан атай излаб топдим. Хонанданинг ҳозирги овози ҳар қанча ширали, жарангдор бўлмасин, бу ўринда шу қадар самара бермаган бўларди. Чунки бу фильм руҳиятдаги энг нозик кечинмалар ҳақидаги фильм. Буни, менимча, ҳеч ким Ҳамидулла Ҳасановчалик маҳорат билан тасвирга тушира олмасди. Шунинг учун бу операторни бошқа юмушларидан бўшаб биз билан ишлашга кўнгунича бир ярим йил кутдик. Шу вақт ичида кўп бор суҳбатлашдик. Ҳамидулла ака фильмни суратга олиш учун деярли бир йил руҳан тайёрланди...

Ўн минутлик парчада бугунги ўзбек томошабини ўрганиб қолган фильмлардагидек узлуксиз бирон воқеани кўрганим йўқ. Лекин режиссёр билан операторнинг ички дунёсидаги уйғунликни туйдим. У фильм замиридан худди яшил бир йўлкачадек ўтган. Ўша узуқ-юлуқ воқеаларни бир мезонга пайвандлайди. Экранда тўй сюжети тўсатдан тўхтайди-ю қаҳрамоннинг уй-хаёллари акс эта бошлайди. Бошига оддий чит дурра ўраган, эгнига чит кўйлак кийган маъсума бир қиз боғ оралаб юрибди. У тонгги шабнам янглиғ бокира. У давлат кишиси эмас, кўча одами ҳам. У аёл, бизнинг куни кечаги ўтмишимиз. Гўёки бир мезон. Унга қайтмоқлик мумкинми? Муаллифларни ижодга ундаган муаммолардан бири ҳам шу бўлса ажаб эмас.

Бугун яқин-яқинларда ҳам бизга догматик диний ақидалар, ўтмиш сарқитлари деб сингдириб келинган кўплаб урф-одатларимиз ҳаётимиздан ўз ўрнини топаяпти. Улар «Тўй» фильмида ҳам ижодкорлар фантазияси, бугунги турмуш ҳодисалари замирида акс эттирилган. Унда воқеалар ўзи учун ўзи гапиради. Умуман, бу ижодий жамоа халқимизнинг ҳозирги ҳаётини бутун мураккаблиги билан тасвирга ола билган, деб ўйлайман. Назаримда, улар бутун олам дардига малҳам излаётгандек. Бу қоришиқ дунёда эса, тан олиш керакки, одамлар ўртасида юксак инсоний туйғуларга эътиқодсизлик оммалашган. Жиноятчилик, оқибатсизлик кучаётганлигининг асл сабаблари ҳам шунда.

Энди ўтмишга қайтаяпмиз. Унда унутганларимиз, бир вақтлар ёмон деб ирғитиб ташлаганларимизни қайтиб олаяпмиз. Бу йўлда «Ўсарфильм» ижодкорлари ҳам катта иш қилаяптилар, деб ўйлайман.

Эҳтимол кино оламида янги йўналиш очиб, эндигина илк қадамларини ташлаётган ижодкорлар ҳақида бу гапларни айтиш муболағадек туюлар. Лекин санъат асарининг кишига руҳий озуқа беришини ким инкор эта олади? Мен аввалambор фильм ижодкорларини биз кўпдан бери ҳар борада тақлид қилиб келаётган Ғарб кино санъати йўналишидан кетмаганликларининг ўзи учуноқ қутлаган бўлардим. Ахир ўша даҳшат фильмлардаги қотилликнинг ақл бовар қилмас турлари, зўрлаш, уюшган жиноятчиликнинг узун қўллари ҳақидаги тафсилотлар инсон дунёқарашини озмунча буздими!

— Намуна учун тайёрланган ўша ўн минутлик парчани Москвада Кинематографчилар уйида намойиш этдик, — дейди фильм режиссёри Саид Ўсар Бек. — Ишимизни кинода янги йўналиш деб баҳолашди. Лекин республикамиздаги муҳит бизни ажаблантираяпти.

Бизга кўп вақт ишлашга шунчаки йўл беришмади. Республика кино ишлаб чиқаришида монополияни сақлаб қолишга астойдил ҳаракат қилишди. Бу борада тортишувлар бўлди. Сценарийни таҳрирдан ўтказишни талаб қилишди. Сўнг тайёрланаётган фильмни ҳам чиғириқдан чиқаришимиз керак бўларди. Келиша олмагач, СССР Кино фонди ихтиёридан чиқиб, Ўзбекистон ССР Ёзувчилар уюшмасидан паноҳ топдик. Бу ерда ҳам мустақил ишлашга имкон берилмади. СССР Эркин кино ассоциациясининг Бутуниттифоқ II конференциясидан бизни Ассоциацияга қабул қилишларини сўрадик. Таклифимизни рад этишмади. Шунинг учун ҳам студиямиз номи — «Зарбдор»ни ўзгартиришга мажбур бўлдик. Уни авторлик киностудияси бўлганлиги учун президент сифатида менинг номим билан (сўзнинг асл маъносига қиёслаб) — «Ўсарфильм» хусусий, мустақил ишлаб чиқариш бирлашмаси деб номладик.

Хусусий студия тузиб таъқиблардан холи бўлармиз, деб ўйлагандик, — сўзини давом эттирди режиссёр. — Бўлмади... «Восток» банки пул бермай қўйди. Москвада Арбат кўчасидаги тўртинчи уйнинг саккизинчи хонасидан жой ажратишди. Ваколатхона очиб қўйибмиз. Тошкентда эса бошпанасизмиз. Охирги манзилгоҳимиз — Ленинград кўчасидаги техниклар уйидан ҳам сиқиб чиқаришди...

«Тўй» фильмига Италиянинг «Фора-фильм» студияси ҳомийлик қилаяпти. Бунинг учун қарийб 65 минг сўм ажратган.

Бу ҳамкорлик студия учун келажакда чет эллик ҳамкасблар билан яна ҳам кенг доираларда иш олиб боришга йўл очади. Бунинг учун «Ўсарфильм»га мустаҳкам замин керак. Албатта, студияда ҳам техник базани таъминлабгина қолмай актёрлар кино мактаби ҳам ташкил қилинди. Унинг дастлабки самарасини «Тўй» фильмигина намойиш қила оларди. Бироқ...

— Бизни лоақал Маданият министрлигида ҳимоя қилишар деб ўйлаб, уларга мурожаат этгандик, — дейди Саид Ўсар Бек. — Афсуски, у ерда ҳам ҳали мойтаж қилиб улгурилмаган фильмни кўрсатишни талаб қилишди.

Тўғриси, бу таъқиблар кимга ёки нимага қарши қаратилганлигини тушуна олмадим. Эркин студиягами, муаллифларгами, фильмгами? Ҳозирги вақтинчалик иқтисодий қийинчиликларни ҳисобга олмаганда, турғунлик йилларидан яхшироқ замонда яшаяпмиз, деб ҳисоблаймиз. Бу, албатта, қайта қуришнинг шарофати. Хўш, у киночиларга нима берди? Эркин ижод қилиш имкониятиними? У ҳолда юқоридаги ҳодисаларни қандай баҳолаш мумкин?

Аслини олганда фильм ижодкорлари янги Америка очмаганлар. Унда аллақачон кенг доираларда тан олинган фикрлар талқин қилинган. Фақат улар ўз тушунчаларини ўзига хос йўналишда, ўзига хос тарзда тасвирга туширганлар. Экранда ҳар бир эпизод қаҳрамони руҳиятидан энг нозик кечинмалар кечаётган айни дақиқаларгина акс эттирилганки, фильмнинг моҳияти ҳам шунда. Улардан томошабин беихтиёр таъсирланади, қувват олади. Шунинг учун ҳам фильмнинг терапевтик хусусияти борлиги тан олинган. СССР Фанлар академияси қошидаги Марказий математика-иқтисодий илмий текшириш институти катта илмий ходими, иқтисод фанлари номзоди Шодиёр Матқуловнинг ҳисоб-китобларига қараганда эса фильм экранга чиқса республикага икки йилда 500 миллион сўмга яқин маблағни тежаб берарди.

Инсон кайфиятига, яъни руҳиятига таъсир этиш йўли билан беморни даволаш усулидан бизда халқ табобатида фойдаланилган. У асосли урф-дирким, авлодлар оша бизгача етиб келди. Ахир, йилига дунё миқёсида қанчадан-қанча одамларни ҳаётдан бенасиб этаётган касаллик ҳисобланмиш инфаркт ва рак ҳам асаблар беҳад таранг тортилган шиддаткор даврда яшаётганимиз учун кенг ёйилганлиги тан олинмоқда. Бундай хасталиклар муттасил руҳий қийноқда яшаган киши организмида қон айланиши, модда алмашинуви бузилиши натижасида ҳам юзага келиши медицинада исботланган-ку!

— Кино ёрдамида руҳиятга таъсир этиб, рўй бериши мумкин бўлган кўплаб оғир хасталиклар олдини олиш мумкинлиги бундан ўн йилча илгари тан олинган, — дейди Саид Ўсар Бек. — Биз эса орадан шунча муддат ўтиб ҳам бу борада қилаётган ишларимиз учун озмунча тўсиққа учрамадик. Республикадаги муҳитни билгач, «Фора-фильм» студияси бизга маблағ беришни тўхтатиб қўйди. Чет эл ишбилармон кишиларини ўзингиз биласиз, улар фойдани кўрмагунча бирон ишга қўл урмайдилар. Республикамизда «Фора-фильм» билан шартномани бекор қилинглар, деб ҳам талаб этишди. Келишув бўйича кино тайёр бўлгач «Фора-фильм» бизга икки миллион сўм бериши керак. Кейин прокатдан тушган фойданинг эллик фоизи ҳам студиямиз ҳисобига ўтади. Лекин шунинг эвазига «Фора-фильм» бир неча ўн баробар ортиқ фойда кўради. Республикамизда ижодкорларга нисбатан муносабатларда ҳаддан ортиқ эҳтиёткорлик қилинмаганида эди, шу маблағлар республика бюджетига тушармиди. Чунки «Тўй» бешдан ортиқ: АҚШ, Англия, Белгия, Германия ва Италия каби давлатларга тавсия қилинган. Бизнинг эса уни сотишга ҳаққимиз йўқ. Ҳатто Ўзбекистон ҳам уни республика кино экранларида намойиш этиш учун «Фора-фильм»дан сотиб олиши керак бўлади.

— Хўш, энди фильмнинг тақдири не кечади?

— Ҳомийимиз билан тузилган шартномани бекор қила олмаймиз, — дейди режиссёр.— Ахир студиямизни тузган вақтимизда бирон иш қила олишимизга ишончимиздан бошқа ҳеч нарсамиз йўқ эди. «Фора-фильм» бизни замонавий апаратура билан таъминлади. Ҳозир эса фильмни якунлаш учун СССР Эркин кино ассоциацияси маблағ ажратди. Шу кунларда сўнгги кадрларни суратга туширишни бошлаймиз, деган умиддаман...

Ушбу мақола шояд «Ўсарфильм» атрофида тўпланган туманлар тарқаб, эркин киночиларга эркин ишлаш учун имкон берилса, деган эзгу ният билан ёзилди. Зеро, биз яқин-яқинларда ҳам инкор қилиб келган капиталистик дунё билан алоқаларни йўлга қўйиб, у ерда аҳоли биздан кўра яхшироқ яшаётганлигини тан олдик. Тараққиёт йўлида баробар одимлаш учун эса уларнинг яшаш, ишлаш тарзларидан нималарнидир ўзлаштиришга мажбурмиз.

Матлуба ҚОСИМОВА.
Салим ИНЪОМЗОДА.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ХУШТУР БЎЛСАК, ИКОВЛА ҲАМДАМ СЕНУ МЕН,
БИР-БИРГА ДЕСАК, ЕТУШСА ҲАР ҒАМ СЕНУ МЕН.
БЎЛСАҚ БОР ЭСАК ҲАРАМҒА МАҲРАМ СЕНУ МЕН,
МУҒ ДАЙРИ АРО БЎЛСА ВАТАН ҲАМ СЕНУ МЕН.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинд дил яқин

ЛАЪБАФКАН — ўйинга тушадиган, ўйнатадиган, найрангбоз.

ЛАЪБОВАР — ўйноқи, ўйинчи.

ЛАЪН — лаънат, қарғиш.

ЛАҚВА — фалаж.

ЛАҒВ — бемаъни, беҳуда, бекор, арзимас, кераксиз.

ЛАҲВ — ўйин-кулги, бефойда иш.

ЛАҲН — 1. товуш, овоз; 2. ашула, наво, оҳанг.

ЛАҲНПАРДОЗ — куйловчи, куй чалувчи.

ЛЕМУ//ЛИМУ — 1. лимон; 2. лимон ранг, сариғ ранг.

ЛИБОСОТ — кийимлар.

ЛИВО — байроқ, туғ.

ЛИЖОМ — юган, лажом.

ЛИЛЛОҲ — худо учун, азбаройи худо, худога хос.

ЛИФ — хурмо дарахтининг пўстлоғи ва ундан ясалган ип.

ЛИҚО — учрашиш, кўришиш, восил бўлиш.

ЛИҚОЛИҒ — жилва, жило, чеҳрали, юзли.

ЛИҲОФ — кўрпа, ёпинчиғ, кийим.

ЛО I — «ку»; «да» юкламаси.

ЛО II — йўқ эмас (инкор аломати).

ЛОБА — ёлвориш, илтижо, ўтиниб сўраш, алдаш, фириб.

ЛОБАГАР — хушомад қилувчи, фирибгар.

ЛОБУД — ночор, бор-йўғи, фақат.

ЛОДА — аҳмоқ, ақлсиз, бефаҳм, ҳаёсиз.

ЛОЖАРАМ — шунинг учун, шу боисдан, албатта, шаксиз, шубҳасиз.

ЛОЖУРЪА — қултумсиз, қултумламасдан бир йўла ичиб юбориш.

ЛОЙИҲ — очиқ, ошкор, кўриниб турган.

ЛОЛ — 1, тилсиз; тилсизлик, тил тутилиши; 2. ҳайрон, музтар.

ЛОЛАСИТОН — лолазор.

ЛОЛЛИҒ — ҳайратда қолиш.

ЛОМ — 1. араб алифбосидаги «л» ҳарфи; 2. гажак.

ЛОМА — нур тарқатилиши, ёришишлиги.

ЛОМАКОН — 1. маконсиз, маконга алоқаси йўқ; 2. маънавий олам.

ЛОМАЪАЛЛОҲ — худо йўқ ер, барча ер.

ЛОМИЪ — ялтировчи, порлоқ, нур сочиб турувчи.

ЛОС — ипакни тозалашда қоладиган чиқинди.

ЛОТАХАФ — қўрқма, хавфланма.

ЛОТАҚУЛ — сўзлама, айтма, гапирма.

ЛОУБОЛИ//ЛОУБОЛИЙ — бепарво, беғам.

ЛОУҲСИ — сон-саноқсиз, санай олмайман.

ЛОФИЗ — сўзловчи, талаффуз этувчи.

ЛОЧИН — лочин, қабила номи.

ЛОША — яғир эшак, от.

ЛОШКАЙ — бўшашмоқ.

ЛОЯЗОЛ — йўқ бўлмайдиган, доимий, зойил бўлмайдиган.

ЛОЯМУТ — ўлмас, тирик.

ЛОЯТАЖАЗЗО — бўлинмас, иккиланмас.

ЛОЯНФАК — ажралмас, айрилмас, ажралмайдиган даражада жипслашиб кетган.

ЛОЯЪҚИЛ — ақлсиз, эссиз, беҳуш, ҳушсиз.

ЛОЮАДД — сонсиз, саноқсиз.

ЛОҲАВЛ — дуонинг боши.

ЛОҲИҚ — қўшилган, орқасидан борган, қувиб етган.

ЛУЖЖА — 1. денгиз, дарёларнинг энг таги, чуқур жойи, қаъри, гирдоб; 2. энг юқори чўққи, поя.

ЛУК — ҳақир, забун, суст, оғир.

ЛУХ — қўға, қамиш.

ЛУЪБАТ — 1. ўйинчоқ, қўғирчоқ; 2. ўйин, ўйнаш, хурсандчилик қилиш, ҳийла, найранг.

ЛУЪБАТАКБОЗ — найрангбоз.

ЛУЪБАТБОЗ — қўғирчоқ ўйновчи, найрангбоз, ҳийлагар.

ЛУЪЛУЪ — гавҳар.

ЛУЪЛУЪФИШОН — гавҳар тарқатувчи.

ЛУЪОБ — сўлак.

ЛУҚМАГОҲ — қорин, жиғилдон.

ЛУҒАЗ//ЛУҒЗ — маъни беркитилган сўз, топишмоқ, чистон.

ЛЎЛА — бўйин, узун идишларнинг бўйни.

ЛЎЛИҚУШ — лўлини ром қиладиган.

МАБДАЪ — бошланиш, асл, асос.

МАБОСИТ — кенг кўламда қўлланиш.

МАБРАЗ — ҳоли жой, ҳожатхона.

МАБРУР — яхшиликка эришган; кечирилган; марҳум.

МАБСУТ — 1. шарҳланган, ёйилган, муфассал, батафсил; 2. очиқ, кенг, ҳурсанд, очиқ кўнгилли, кенг феъл.

МАБЪУС — юборилган, вакил бўлган.

МАБҲАС — баҳс, мунозара, мавзу, масала.

МАБҲУТ — ғурурга берилган, ҳайрон, ҳайрон қолувчи.

МАВАДДАТ — дўстлик, ҳамжиҳатлик, меҳрибонлик, муҳаббат.

МАВВОЖ — мавж уриб турган, тўлқинланиб турган.

МАВЖХЕЗ — тошқин.

МАВЗУН — 1. зебо, нозик, гўзал, чиройли, бенуқсон; 2. шинам, хушбичим маҳбуба; 3. вазнга тушган, ўлчанган, мутаносиб.

МАВЗУЪ — жой, ўрин, макон.

МАВИЗОБ — майиз суви, шарбат.

МАВКИБ — подшоҳ ёнидаги суворийлар гуруҳи, мулозимлар.

МАВЛАВИЙ — мавлога мансуб, уламо, донишманд, лақаб.

МАВЛИД — 1. туғилган жой; 2. таваллуд вақти.

МАВЛО — ҳомий, соҳиб, сарвар.

МАВОД/Д/ — моддалар, материя, нарсалар.

МАВОЖИБ — белгиланган, муқаррарланган (маош, иш ҳақи).

МАВОЖИБХЎР — маош олувчи, хизмат ҳақи олувчи.

МАВОЖИД — 1. мавжудлар; 2. сўфийларнинг жўшқинлик ҳолатига кириши.

МАВОЖИЗ — уринишлар, келишмовчиликлар.

МАВОЗИЪ — жойлар, ўринлар, маконлар.

МАВОИЗ — ваъзлар, насиҳатлар, пандлар, ўгитлар.

МАВОИЗОСО — насиҳатомуз.

МАВОКИБ — мавкибнинг кўплиги.

МАВОЛИД — туғилган, туғма.

МАВОЛИЙ — 1. эгалар, соҳиблар; 2. улуғ, улуғлар, устоз.

МАВОЛИЙВАШ — улуғлар, билимдонлар аҳли, яхши аҳлоқликлар.

МАВОНИЪ — монелар, тўсиқлар, ғовлар.

МАВОШИЙ — ҳайвонлар, юк ташийдиган ҳайвонлар.

МАВОҚИЪ — воқеалар, ҳодисалар.

МАВОҲИБ — ато, бахшиш, эҳсон.

МАВРИД — кириш жойи, бирор жойга кириш пайти, пайт.

МАВРУС — мерос.

МАВСУФ — сифатланган, мақталган, таъриф қилинган, шуҳрат қозонган.

МАВТ — ўлим, вафот.

МАВФУР — фаровон, зиёд, сероб, бисёр.

МАВЪИД — ваъда ўрни, ваъда вақти, ваъдагоҳ.

МАВЪИЗА//МАВЪИЗАТ — ваъз, ўгит, панд, насиҳатлар.

МАВЪУД — ваъда қилинган, сўз берилган, ваъда.

МАВҚУФ — 1. тўхташ, тўхталган, тўхтатилган; 2. қарам, боғлиқ; 3. боғлиқлик, вобаста, тегишли.

«ИССИҚ НОН» ДЎКОНИ

ЎЗБЕКИСТОНДА уннинг нархи оширилмаганлигига қарамай, бозордаги нон баҳоси кўтарилгач, Наманган шаҳар совети ижроия комитети шошилинч амалий чоралар кўришга киришди.

Шаҳар бош архитектори «Иссиқ нон» цехи қурилиши учун жой танлади ва шошилинч лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланди, қурилиш бошланди. Эндиликда одамлар донаси 10 тийиндан обинон сотиб олишаяпти. Бу хайрли ишга Наманган шаҳар совети ижроия комитети раиси, шаҳар советининг депутати Жўра Умрзоқов шахсан бош-қош бўлди.

Т. СУЛАЙМОНОВ.

БЎШ КЕЛМА «ҲАМШАҲАР»

ҚЎПЛАБ МУХЛИСЛАР ЭЪТИБОРИНИ ҚОЗОНГАН «ҲАМШАҲАРЛАР» КЎРСАТУВИ ЭФИРГА ЧИҚМАГАНИГА ҲАМ ОЛТИ ОЙЧА БЎЛДИ. НЕГА?

Жонсиз ленталар айланиб, қаршингизда қўлига микрофон тутган йигит пойдо бўлади. У гоҳ сафар машинасида, гоҳ пиёда сизни ўзи билан «эргаштириб» кетади, ўткир ва мазмундор кўрсатуви билан қалбингизни ром этади, руҳингизга мададкор бўлади. Мен кўрсатув муаллифи ҳақида эмас, «Ҳамшаҳарлар» программаси ҳақида фикр юритмоқчиман.

«Ҳамшаҳарлар» аввал бошдан шаҳар муаммоларини эфирга дадил олиб чиқди. Шундан кейин унинг мухлислари вилоятларда, ҳатто республикамиздан ташқарида ҳам кўпайди. Негадир кўрсатув кейинги пайтларда эфирга кам чиқаяпти. Рўзномамизга келаётган кўплаб мактубларда бунинг сабаблари сўралган. Биз шу боис кўрсатув муҳаррири Анвар Юсупов ва муаллифи Шавкат Азизов билан суҳбатда бўлдик.

— Айтинг-чи, «Ҳамшаҳарлар» программаси нега ўз вақтида эфирга чиқмаяпти? Бунинг бирор бир сабаби борми?

Ш. АЗИЗОВ: Ҳа, ойнаи жаҳонда кўринмаганимизга ҳам анча бўлди. Тўғриси, бу орада бизга келган мактублар, мурожаат ва қўнғироқларга нима деб жавоб беришниям билмаймиз. Мухлисларимизга аёнки, программамизнинг ярми танқидий, ярми дам олиш саҳифасидан иборат. Бу баъзиларга маъқул келмаган кўринади.

Бир хаёл программани тугатиб, фақат дам олиш кўрсатуви (умумий танқидлардан ҳоли бўлган) тайёрламоқчи бўлдик, лекин Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети раиси Г. Ёқубов бизни чорлаб, «Ҳамшаҳарлар» программаси ойнаи жаҳоннинг энг муҳим кўрсатувларидан бирига айланиб қолганлигини, уни давом эттириш кераклигини айтди. Бунинг учун у кишига раҳмат.

Раисимиз ўринбосари Э. Мусаев эса программамизни тайёрлашда зарур техник воситалар билан амалий ёрдам бериб турибди. Шулар ва айниқса мухлисларимиз талаб-истакларидан келиб чиққан ҳолда «Ҳамшаҳарлар» программасини яна давом эттирмоқдамиз.

А. ЮСУПОВ: Чиндан ҳам «Ҳамшаҳарлар» кўрсатуви ташкил топган кунидан бошлабоқ кўтариб чиққан муаммолари ва ғоялари билан кўплаб мухлислар орттирди. Наинки шаҳримиз аҳли, балки республикада ва ҳатто қўшни республикаларда ҳам садоқатли томошабинларга эга бўлди. Мабодо ушбу кўрсатувни ёпиб қўядиган бўлсак, минг-минглаб мухлислар олдида номақбул иш қилган бўлардик.

Бизгаку ҳозирча ҳеч қандай тазйиқ-тўғоноқлар бўлгани йўқ, бўлган тақдирда ҳам уни ақл-заковат билан бамаслаҳат ҳал қилиб, ижодий ишимизни давом эттиришимиз кераклигини тушунамиз.

— «Ҳамшаҳарлар» программаси ҳатто қўшни республикалардан ҳам кўрсатувлар тайёрлади. Унинг доираси бунчалик кенгайишини нимадан деб ўйлайсиз?

А. ЮСУПОВ: Бунга оддий инсонни, унинг дардини, орзусини, шунингдек, шаҳар юмушлари ва ташвишларини бор бўйича кўрсатишга ҳаракат қилганимизни сабаб деб биламан.

— Демак, «Ҳамшаҳарлар» кўрсатуви яна халқимиз хизматида бўлади, шундайми?

А. ЮСУПОВ: Албатта, ишимизни баҳоли қудрат давом эттирамиз.

Ш. АЗИЗОВ: Саволингизга савол билан жавоб бермоқчиман: журналист учун ўз халқига хизмат қилишдан ҳам улуғроқ бахт борми?

МУХБИР: Ана шу халқ сени эфир орқали кўришга муштоқ. Бўш келма, «Ҳамшаҳар»!

Суҳбатдош: Маннон ОТАБОЙ, «Халқ сўзи»нинг махсус мухбири.

* * *

СУРАТДА: «Ҳамшаҳарлар» кўрсатуви ижодкорлари (чапдан) Ш. Азизов ва А. Юсупов иш устида.

Маъмур НАЗАР олган сурат.

САВДОСИ ПИШМАГАН

СССР Педагогика фанлари академиясининг академиги Сиддиқ Ражабов атоқли муаллимлар ҳаёти ва фаолияти ҳақида, уларнинг бебаҳо мероси тўғрисида асар ёзиб, «Ўқитувчи» нашриётига топширган эди. Қўлёзма «Халқ маорифи ва педагогика фанининг буюк алломалари» номи билан 1990 йилда чоп этилди.

Қўлёзмани таҳрир қилиш каминага топширилганда шундай аллома қаламига мансуб ишга қўл урар эканман, деб ўзимда йўқ хурсанд бўлиб кетдим. Таҳрир жараёнида муаллифнинг бой билим хазинасидан баҳраманд бўлдим, кўп нарсалар ўргандим, фан заҳматкашларининг ижодий лабораториясига кириб боргандек ҳис этдим ўзимни. Чунки С. Ражабов ҳар бир педагогнинг меросини алоҳида бир меҳр, чуқур билимдонлик, маҳорат билан ёритиб берган эди.

Афсуски, мана шу китоб ҳамон республикамиз кенг китобхонлар жамоатчилиги қўлига бориб етгани йўқ. Фақат Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти раҳбарияти ва домланинг шогирдлари саъй-ҳаракати билан умумий тиражининг бир қисми талабалар ва ўқитувчилар ўртасида сотилди. Асосий қисм (5 минг нусха) мана бир йилдирки, Юнусобод мавзесида жойлашган 3-босмахона омборини банд этиб ётибди. Нима сабабдан, дерсиз? Мазкур китоб «Ўқитувчи» нашриётида режадан ташқари чиқарилган эмиш! «Ўзкитоб» улгуржи-чакана китоб савдоси бирлашмасидаги ўртоқлар (хусусан ўқув адабиётлари бўлимининг бошлиғи Т. С. Никогорова) шундай деб важ кўрсатмоқда. Ҳолбуки, қўлёзма нашриётнинг 1990 йилги қўшимча иш режасида ўз ифодасини топган эди ва нашриёт реклама бўлимининг ходимаси М. Муротованинг паришонхотирлиги билан «Ўзкитоб» савдо бирлашмасига маълум қилинмаган. Китоб тиражи асосан тўпланган буюртма миқдорига қараб белгиланади. У босилиб чиққач, тўла тиражи буюртма бўйича республика вилоят ва шаҳарлари китоб базалари орқали китоб дўконларига, буюртмачиларга: мактаблар, институтлар, ўрта махсус ўқув юртлари ва ҳоказоларга тарқатилади. «Ўзкитоб» идораси китобни сотишни ташкил этганлиги учун ҳар бир нашрдан тушган пулнинг чорак қисмига шерик бўлади.

Лекин бу гал «Ўзкитоб» идорасидагилар китобни тарқатишга шошилишмади, яъни «принцип» қилиб, оёқ тираб олишди.

Китобни тарқатиш йўлларини излай бошладик. Бу соҳада Халқ таълими вазирлигидаги ўртоқлар бизнинг яқин таянчимиз бўлишлари мумкин эди. Ахир, қўлёзма вазирлик буюртмаси бўйича нашр режасига киритилган. Ниҳоят, китоб чоп этилганига бир йил бўлганда, яъни 1991 йил 29 апрелда ЎзССР Халқ таълими вазирининг ўринбосари М. Қурбонов, «Ўзкитоб» улгуржи-чакана китоб савдоси бошқармаси бош директори С. Йўлдошев, «Ўзбекбирлашув» республика улгуржи савдо базаси директорининг ўринбосари У. Исматов ўртоқлар имзоси билан Қорақалпоғистон республикаси Халқ таълими вазирлигига, Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармасига, ҳамма вилоятлар халқ таълими бўлимларига, вилоят, шаҳар китоб савдоси бошқармаларига, вилоят матлубот жамияти китоб савдоси бўлимларига мактуб юборилиб, «савдоси пишмаган» китобга белгиланган тартибда буюртмалар юбориш сўралади.

Хўш, бу ишни илгарироқ, бундан бир йил олдин — китоб чиқиши биланоқ қилиш мумкин эмасмиди?

Оммавий китоб дўконларида шапалоқдай китоб — «Екатеринанинг ўйнашлари» 3 сўм, эр-хотин муносабатлари ҳақидаги 1 босма табоқ ҳажмли рисола 6 сўм туради.

10 дан ортиқ фан доктори, 130 дан зиёд фан номзоди етиштирган, қатор-қатор дарсликлар, монографиялар, рисола ва методик қўлланмаларнинг муаллифи Сиддиқ Ражабовнинг 6 босма табоқ ҳажмидаги тарбиявий аҳамиятга эга китоби эса «сув текин», яъни бор-йўғи 40 тийин нарх қўйилган. «Ўзкитоб» уни ўжарлик билан ушлаб ўтирмай, вақтида савдога чиқарганида, у аллақачон ўз харидорини топган бўларди.

Мухтор АҲМАД ўғли, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

Ўз ҳақ-ҳуқуқини таниб олаётган ўзбеку афғон халқларининг дийдорлашмоқлари учун дўстлик йўллари борган сари равон бўлмоқда. Яқинда қўшни Афғонистон халқ маорифининг бир гуруҳ вакиллари юртимизга ташриф буюриб, ўзаро тажриба алмашдилар, халқимиз ҳаёти билан танишдилар.

СУРАТДА: Афғонистон халқ таълими ходимларининг бир гуруҳи Янгийўл шаҳридаги 6-болалар боғчасида.

С. ҚУРБОНБОЕВ олган сурат.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Республикамиз ҳаётига оид янгиликлар мажмуаси ҳамда Ўзбекистонда иш бошлаган болалар врачларининг навбатдаги гуруҳи ҳақидаги янгилик, республика соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари Д. Қобулова шарҳи биринчи саҳифада ҳикоя қилинган.

Газета мухбири В. Рудакованинг иккинчи саҳифада эълон қилинган «Бошқарма эса керак экан» сарлавҳали мақоласида ўз вақтида нотўғри тугатилган «Узглавкаракульпром» қайта тиклангани ҳақида мусоҳаба ўрин олган.

«Тошкент трактор заводи»да ишлаётган депутатларнинг иш фаолиятлари, советлар билан алоқалари, сайловчиларнинг наказлари қандай бажарилаётганлиги ҳақидаги мақолани «Ҳисоб бер, депутат» рукни остида учинчи саҳифада ўқийсиз.

Шунингдек, тўртинчи саҳифада «Ўсмир ва жамият» рукни остида У. Матчоновнинг мақоласи, А. Навоий туғилган кунининг 550 йиллигига доир материал ва А. Танхельсоннинг «Ҳалокат» сарлавҳали ҳикояси билан танишасиз.

АЖИБ ДУНЁ

КИМ КЎП ЕСА...

● ГВАТЕМАЛАНИНГ УЭУЭТЕНАНГО шаҳарчасидаги «Прадо» қаҳвахонасида «қутбчи» номини олиш учун мусобақа ўтказилди. Мусобақада 10—13 яшар мактаб ўқувчиларидан ўн саккиз бола қатнашган. Шартга кўра, бир соат ичида текинга ким кўп музқаймоқ еса, ўша ғолиб бўлиши керак.

Болалар дарҳол музқаймоққа «ҳужум» бошлашган. Лекин маълум бўлишича, уни кўп ейиш қийин экан. Кўпчилик иккинчи бўлакни охиригача ея олмаган. Бир соатда суюқлик ичмасдан 14 порция музқаймоқ еган 12 яшар Франциско Рильемос «қутбчи» деган номга сазовор бўлган. Бу мусобақани музқаймоқ ишлаб чиқаришга мослашган маҳаллий сут заводи уюштирган. Шундан сўнг унинг маҳсулотига бўлган талаб кескин ортиб кетган, деб хабар беради, Олмонияда чиқадиган «Вестфелише рундшау» газетаси.

ТЕЗКОР АСФАЛЬТ

● ФИНЛАНДИЯНИНГ «Леминкайнен» фирмаси тез қотадиган асфальт ишлаб чиқаришга киришди. Бу янги материал асфальт ва бетон қопланган йўлларни ремонт қилишда жуда қўл келмоқда. Янги асфальт ётқизилгач, орадан уч дақиқа ўтиши билан дарҳол қотди ва транспорт воситаларининг ҳар қандай босимига чидайди, деб ёзган Болгариянинг «Фан ва техника» журнали.

ФАЛОКАТ ҲАҚИДА ХАБАР БЕРАДИГАН СОАТ

● ШВЕЙЦАРИЯНИНГ соат ишлаб чиқарадиган «Докса» фирмаси қутбшунослар, туристлар, умуман узоқ саёҳатга отланганлар учун махсус соат ишлаб чиқарди.

Кўринишидан оддий қўл соатидан фарқ қилмайдиган бу сигнал узатувчи соат миттигина йиғма антена билан таъминланган. Передатчикни ишга солиш учун антенани чўзиш керак. Шунда соат ҳалокат сигналини 20 километр олисликкача 28 кеча кундуз давомида узатиб туради. Бу қийин аҳволга тушиб қолган одамларга ёрдам беришда жуда қўл келади, деб хабар беради «Рейтер» агентлиги.

ЕР ЮЗИДА ҚАНЧА ҚЎЙ БОР?

● ЖОРЖ ФИЛИПС деган одам 1975 йилнинг 25 июнида электр машина ёрдамида 699 та қўйнинг жунини олган. Бунга у тўққиз соат (ҳар соатда 77 тадан қўйнинг жуни олинган) вақт сарфлаган. Янги Зеландиялик Петер Касрели эса оддий қўл қайчисида шунча вақт ичида 353 қўйга «хизмат» кўрсатган. Бу «сартарош» ҳар соатда 39 тадан «мижоз»ни қабул қилган.

1956 йилнинг июнида бир йўла саккиз қўзичоқ туғилганлиги ҳисобга олинган. Лекин бу қўзичоқларнинг биронтаси ҳам тирик қолмаган.

Дунёда энг катта туғилган қўзичоққа ҳам яшаш насиб этмаган. Унинг оғирлиги 17,2 килограмм бўлиб, туғилгач орадан бир неча дақиқа ўтган, нобуд бўлган.

Статистика маълумотларига қараганда, ер юзида 1,1 миллиард бош қўй бор экан.

БОШИ ТОШДАН БЎЛГАН ЙИГИТ

● ИСПАНИЯНИНГ ГРАНАДА шаҳрида яшовчи Александро Огорнос ҳар қандай тўпни бошида бемалол ўйнатиши мумкин. 23 яшар бу йигит фақат футбол тўпини эмас, балки оғирлиги уч килограммгача бўлган турли тош ёки буюмларни бемалол 4—5 метр масофадан туриб боши билан қабул қила олади. Маълум бўлишича, Осорноснинг бош суяги оддий одамлар бош суягидан анча-мунча қалин экан.

ЎЗБЕКИСТОН ССР АЛОҚА ВАЗИРЛИГИ ДИҚҚАТИГА!

ЭШИТМАГАН ҚУЛОҚҚА...

Турли вилоятлардаги муштарийлар ўзлари обуна бўлган рўзнома ҳамда ойномаларни нафақат кечикиб олаётганликлари, балки улар мутлақо етказиб берилмаётганлиги матбуотда кўп ва хўп ёритилди. 9 июнда эса республика радиоси орқали обуначиларнинг хатлари асосида махсус эшиттириш берилди. Уни Алоқа вазирлигининг шу масала билан шуғулланувчи раҳбарларидан бошқа ҳамма эшитди. Баъзи мулоҳазаларга борилиб, 13 июнь куни шундай эшиттириш рус тилида ҳам тайёрланди. Бироқ акс-садо бўлмади.

«Эшитган бошқаю ўқиган бошқа» деб ўйлашаётган бўлмасин тағин. «Тошкентдан гапирамиз ва кўрсатамиз» — «Говорит и показывает. Ташкент» ҳафтаномаларининг 25-сонида ана шу мавзуда мақола босилди. Таажжуб, Алоқа вазирлиги радио ва матбуотнинг чиқишларига муносабат билдиришни лозим кўрмади.

Маълумки, рўзнома ва ойномалар нашр этиладиган босмахонанинг ёнгинасида Ўзбекистон ССР Алоқа вазирлиги республика рўзнома ва ойномаларни тарқатиш экспедицияси, ундан бир чақирим масофада эса Алоқа вазирлиги жойлашган. У ерда ишловчи мутасадди акахонларимиз мўътадил ҳаволи хоналардаги ўриндиқларидан туриб, аҳволни тузатишга киришишлари учун яна қанча вақт керак бўлар экан?

«Мен почтальонман. Кейинги пайтларда рўзнома ва ойномаларнинг тўлиқ келганлигини эслай олмайман. Йил ярмилабдики, баъзи ойномаларнинг биринчи сони ҳам йўқ... Обуначилар шикоят қилишса, бошлиқлар «қаердан топсанг ҳам топиб бер», дейишади. Биз почтальонлар қачонгача айбсиз айбдор бўламиз?!

ХАЛИЛОВ.

Каттақўрғон райони.

* * *

Ўзбекистон ССР Алоқа вазирлигининг обуначилар омонатига хиёнат қилаётган ходимлари қулоғига халқнинг арз-доди етиб бормаётган экан, балки «Халқ сўзи»нинг аралашувидан бирор натижа чиқар.

Т. АВАЗОВ.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди: 20.00.
Индекс: 64608. 5717-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12